

B. L. I.

72547

M. THEODORIAN-CARADA

DISCURSURI POLITICE

1918-1927

S P Q R

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIILE ROMANE UNITE S. A.
9.— STRADA CÂMPINEANU.— 9
1928

~~2184~~
~~15096~~

1936

M. THEODORIAN-CARADA

~~21574~~

DISCURSURI POLITICE

1918 — 1927

~~7150/62~~
~~92/1936/56~~

BD 283576

BUCUREȘTI
TIPOGRAFIILE ROMANE UNITE S. A.

9. — STRADA CÂMPINEANU. — 9

1928

6

341.24 (R) "B + 430 + 436 + B439 + 560 + B497.2)

37 (R) "B" (042) "1918.08.09/10"

333.6 (R) "B" (042) "1927.04.01"

327 (R) (439) (09) ✓

323.1 (R) (=924) ✓

9 (R) ✓

355.48 (R) "1916/1918" ✓

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITĂRĂ
BUCUREȘTI
COTA... 15149

936/04

B.C.U. Bucuresti

C20045466

Părerii deosebite de cele ale direcțiunii partidului liberal, mă țineau dela o vreme departe de orice activitate politică. În ajunul izbucnirii războiului mondial, Alexandru Marghiloman însă mi-a cerut concursul spre a organiza — după cum s'a exprimat el la mine în casă — un partid nou.

Niciodată nu am tăgăduit partidului liberal rolul decisiv pe care l-a jucat la întemeierea României moderne. Cunoșteam prea bine istoria țării mele, pentru ca partidul conservator — ca atare — să-mi fi putut inspira o încredere neîmitată. Pentru junimiști — tocmai pentru cele ce-i despărțeau de conservatori — avusesem totdeauna simpatie. Mi-aduc aminte ce mâhnit am fost în 1884 când simplul liceian la Craiova, am aflat că nu se putuse ajunge la o colaborare mai strânsă de guvern între liberali și junimiști.

Această veche simpatie față de ce se numește Junimea dela Iași, m'a hotărât — în 1914 — să-mi reiau activitatea politică alături de Maiorescu și de Marghiloman, și așa am intrat în Parlament într'o epocă din cele mai critice ale istoriei.

Grăție amabilității Domnului I. G. Duca, am căpătat acum stenogramele cuvântărilor ce am ținut la Iași, în Senat, în anul 1918. Unindu-le cu cele ce am mai pronunțat în acești din urmă zece ani, le dau la tipar.

Ele — sper — vor putea sluijii celor ce năpăstuesc parlamentarismul, să vadă că nu au dreptate când osândesc regimul parlamentar, pentru că ajunge unui reprezentant al națiunii să aibă un pic de cultură și să nu fie lipsit de orice personalitate, ca să fie folositor țării. Iar alegătorii mei din Satu Mare — cărora le închin acest volum, — vor putea judeca dacă mandatul cu care m'au onorat în 1926 mi l-am îndeplinit în cinste.

M. T. C.

IN FAȚA NENOROCIREI

Sedința Senatului din 14 Iunie 1918.

După ce D. Iacob Negruzzi, în calitate de raportor, dase citire proiectului de răspuns la Mesajul tronului, se începe discuția.

D. Președinte D. Dobrescu: Discuțiunea generală este deschisă. Primul orator care este înscris este D. Mariu Theodorian-Carada Domnia Sa are cuvântul.

D. Mariu Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, eră altădată obiceiul că oricine lua cuvântul la discuțiunea răspunsului la Adresă, să-și înceapă cuvântarea printr'o mărturie de credință către Tron și Dinastie. Cu chipul acesta pe atunci se căută uitarea sau îndulcirea amintirilor atâtor campanii antidinastice din „Le peuple roumain“, „Epoca“, ori „Democrația“, „Protestarea“ sau „Voința Națională“.

Membrii însă ai majorității actuale, cei cari în cele mai tragice ceasuri, resistând la ispite și amenințări, am rămas credincioși legăturii dela 1866 dintre România și Casa de Hohenzollern-Sigmaringen, noi cari în cele mai triste momente ne-am dat drept lozincă, lozinca unui partid din Franța de la 1815: „Vive le roi quand même“, noi ne putem dispensa de acest protocol învechit.

Vin, dar, la acele chestiuni, asupra cărora cred că merită să ne oprim puțin.

Am auzit cu bucurie Coroana când ne-a spus că încorporarea Basarabiei la patria mună s'a făcut cu concursul și ajutorul Puterilor Centrale.

Incorporarea acestei țări, pentru revendicarea căreia — am fost datori neîncetat să luptăm — fiindcă ne puteam întemeia pretențiunile atât pe dreptul istoric cât și pe principiul naționalităților, încorporarea aceasta nu numai că îndulcește, întru cât-va, pacea iscălită la București, ci și după cum ne asigură Coroana face cu puțință reluarea vechilor noastre relațiuni cu Puterile Centrale.

Domnii mei, mare este vina celor ce au făcut un război nepregătit și nealegând momentul, dar vina lor cea mai mare este că au rupt alianța care ne legă de Puterile Centrale, de Europa centrală.

Pentru cine știe citi într'o hartă geografică, pentru cine vede acolo că Statul Român este un stat așezat la gurile Dunărei, la gurile aceluia fluviu care este artera vitală a Europei Centrale; pentru acela nu încapă nici o îndoială că Ro-

mânia trebuie să trăiască în prietenie și armonie perfectă cu statele cari stăpânesc partea superioară a acestui fluviu. (Aplauze).

Domnilor, aceasta nu este o politică nouă. Ea nu este numai datorită geniului lui Ion Brătianu. Aceasta este politica strămoșească a dinastiei naționale a Basarabilor. Când în secolul XIV cursul superior al Dunărei eră în mare parte stăpânit de un vecin pe atunci puternic, de Ungaria, Basarabii și Mușatinii au stat în legături feudale, așa cum se obișnuia în Evul Mediu, cu regii Ungariei.

Vă rog, deschideți interesanta lucrare a Domnului Conduratu, despre relațiunile Țării Românești și Moldovei cu Ungaria. Veți vedea, că aceste legături au adus țărilor române numai folos, bătăliile de cari pomenesc istoricii, se datoresc unor conflicte trecătoare, care acum s'ar aplană foarte ușor prin negocieri diplomatice ori la Haga, dar care în vremile acele nu se rezolvau decât pe calea armelor. Când după dezastrul dela Mohacs, Ungaria a dispărut din rândul statelor și a devenit pašalâc turcesc, din silă și nevoe principatele române au trebuit să-și întoarcă privirile la turci. A fost o nenorocire. Domnii Țării Românești au înțeles acest lucru. Neîncetat însă și-au întors ochii spre Apus, căutând scăpare la Împăratul dela Viena.

Dacă Mihai Viteazu a putut să domnească un moment asupra celor trei țări dela Dunăre, este numai pentru că el eră aliatul Împăratului. Și dacă domnia lui Mihai Viteazul a fost prea scurtă, pricina este că aici-în Iași și dincolo în Bu-

curești se formaseră partide cari socotea că intrigile dela Stambul și bacșișul care acoperă abuzurile, sunt mai folositoare decât civilizația apuseană.

Cu toate acestea, deși Mihai Viteazul a fost răpus, toți domnii cari au urmat după el, Constantin Basarab, Matei Basarab, Șerban Cantacuzino nu au făcut decât o politică de înțelegere cu Împăratul dela Viena.

Aceasta nu v'o spun eu; aceasta este scrisă într-o operă monumentală premiată de Academie, Istoria lui Mihai Viteazu scrisă de un ardelean, protopop ortodox în eparhia neunită a Caransebeșului. Domnului Sârbu îi datorim și o interesantă monografie, asupra politicei externe a lui Matei Basarab. Vă rog să le citiți.

Brâncoveanu și Cantemir au urmat, și ei, la începutul domniei lor aceiaș politică.

În ceasul când au plecat urechile lor la șoaptele Sasanovilor din vremea aceea, Cantemir și-a pierdut tronul și țara, Brâncoveanu coroana și viața, iar asupra noastră a venit epoca fanarioților și protectoratul rusesc.

Dar chiar în timpurile acelea, Domnii mei, a existat o puternică conștiință românească care înțelegea că trebuie să revenim la politica strămoșească a dinastiei naționale.

Este destul să vă amintesc din secolul XVIII numele lui Scarlat Rșetti. La 1848, sub guvernul provizoriu, Ion Maiorescu a fost trimis la Frankfurt ca să negocieze unirea principatelor sub un arhiduce de Austria, și cu condiție ca principatele să facă parte din confederația im-

perială ce se plănuise de diplomația din Frankfurt.

La 1855, Vodă Știrbey s'a gândit serios la o mai strânsă legătură cu Austria, și după el Toderiță Balș, Caimacamul Moldovei. Pe atunci însă, stăpânea Europa Napoleon III, care pregătea războiul de la 1859 în contra Austriei.

Regele Carol a reluat pe dată firul întrerupt de fanarioți cu ajutorul influenței rusești.

La 1869, s'au întâlnit la Orșova, Kogălniceanu, ministrul afacerilor străine din cabinetul lui Dumitru Ghica, cu Baronul Beust, Cancelarul Imperiului. S'au pus atunci acolo jalooanele politicei românești, cari au fost îndesite sub Lascar Catargi, printr'o înțelegere stabilită de Vasile Boerescu cu Andrassy. Ion Brătianu, la 1884, nu a făcut decât a concretizat, printr'un act scris, reluarea politicei naționale și străbune. Au fost temeliele unei politici cari ne-a dat treizeci de ani de propășire și de prestigiu internațional.

Când roadele acestei politici înțelepte aveau să ne dea o Românie mai mare și bogată, o greșală, un minut de aberațiune, ne aduce însă o Românie sângerândă, umilită și sărăcită.

Totuși, Domnii mei, vă rog să credeți că pacea ce am încheiat, nu este cel mai amar rod al necugetatului act din ziua de 14 August 1916.

Și nu fac aluzie de loc la preliminările dela Buftea.

Mă gândesc cu totul la altceva.

Să ne închipuim un moment că armata română era pregătită de război, că nu lipseă nici o

nojiță la opinciile dorobanților noștri, aveam tunuri și gloanțe în deajuns. Să admitem, în ipoteză, că în fruntea armatei române, dela început se aflau cei mai buni comandanți. Că planurile strategice ale noastre, întreceau pe cele ale lui Hindenburg. Ajungeau ostașii la Pesta, la Viena, în Berlin. Impuneam noi pacea. Grație nouă. Înțelegerea eșia biruitoare. În această ipoteză desigur eră să avem pentru un moment o Românie Mare. Dar ce Românie? Un Stat poliglot, în care vreo 4 milioane de unguri, sași, bulgari și ruteni ar fi privit peste hotare. O Românie Mare cu patru iridente și la granițele căreia ar fi pândit o Rusie uriașă, dela Baltica până la Sтамbul, o Bulgarie pismașe, în care dacă nu o dinastie nouă, dar alte partide ar fi transformat-o, cu siguranță, în cea mai bună și puternică aliată a Rusiei, de care este legată prin lege și sânge; și alături de ele Austro-Ungaria sângerândă, dar încă putere mare, grație protecțiunii Franței și Angliei. Domnii mei, în aceste împrejurări, țara noastră ar fi ajuns foarte curând, grație acestor iridente maghiare, germane, bulgare și rutene, un focar de turburări; și tare mi-e frică, Domnii mei, că chiar dintre noi unii nu am fi închis ochii, până când o altă Triplice, urmând pilda dela 1784, și-ar fi luat sarcina de a restabili ordinea într'o altă Polonie.

Iată de ce ne scapă pacea actuală și politica străbună de înțelegere cu Europa Centrală.

Domnii mei, la 1913, am socotit inoportună aducerea la ordinea zilei a revizuirii Constituțiunii. Nu ascund însă, că actul acela avea și o

parte bună. Se începea în fine cu rezolvarea chestiunilor mari. Până atunci marii și micii noștri bărbați de Stat, își făcuseră o specialitate din amânarea chestiunilor sociale ce se iveau pe orizontul politic.

Improprietărirea clăcașilor la 1864, nu a fost decât o amânare a chestiunii țărănești.

Improprietărirea însurăteilor dela 1879, legea pentru vânzarea bunurilor Statului dela 1889, pilule omeopatiche. Abia acum veneam în sfârșit cu soluțiuni.

Eră un pas înainte. Din nenorocire însă, Constituanta din 1917 a urmat sfaturile răposatului Farfuridi.

A modificat Constituția în punctele esențiale, fără să schimbe nimic. S'a modificat art. 19, dar chestiunea agrară rămâne s'o rezolvăm noi pe alte căi și cu alte legiuiri.

S'a modificat art. 57 și 67, dar s'au menținut în Constituție acele articole imperative, cari nu îngăduesc să alegem deputați și senatori decât după sistemul censitar și în colegii electorale deosebite.

Așa încât, Domnii mei, oricare ar fi bunavoința ce avem ca să facem un pas înainte — și avem această bunăvoință — trebuie să mai așteptăm.

Încă din Fevruarie 1917, câțiva cari rămăsesem în București din îndemnul Dlui Președinte al Consiliului, ne-am adunat zilnic în casele lui Iorgu Știrbei, și am alcătuit un proiect de reformă electorală ce conține sufragiul universal

cel mai democratic și libertatea cea mai desăvârșită a alegerilor.

Oricare ne-ar fi însă bunavoința, avem nevoie de o Constituantă, care să revizuiască dispozițiile imperative din actuala Constituțiune.

Intrucât guvernul a făgăduit acest lucru și fiindcă majoritățile doresc și ele reforma electorală, credem că ea se va face la timp.

S'a zis în Camera suroră că ar fi o condițiune imperativă, un interes superior, care cere să introducem noi, Camere ordinare, sufragiul universal.

Ni s'a cerut prin urmare, să călcăm dispozițiuni categorice și imperative din Constituție. Noi însă nu vom urma sfatul acesta. Ne dăm prea bine seamă, unde duce eșirea din legalitate. Apoi chiar argumentul în puterea căruia ni se cere să pășim pe o cale ce nu poate fi a noastră, nu e întemeiat.

Faptul că în Basarabia avem un alt regim electoral decât în restul țării, nu trebuie să ne turbure. În Ardeal domnește o lege electorală și în Țara Ungurească alta. Nimănui însă nu i-a trecut prin minte să susție că din pricina asta, nu se pot alege deputați în parlamentul ungar. Asemenea în Marea Britanie, unde mi se pare că în Scoția este o altă lege electorală decât în Irlanda.

Când se vorbește dar de o nevoie inexorabilă ca să introducem numaidecât și acum sufragiul universal, se încearcă o mistificare.

Domnii mei, mie nu-mi place să vorbesc mult, țin însă să arăt că voi da concurs guvernului

pentru ca să înfăptuiască legalmente reforma electorală. Imi voi arăta la timp părerile asupra reformei electorale și asupra chestiunii țărănești și fără frică de nimeni.

Voiu da deasemenea guvernului concursul meu — și cred că sunt interpretul întregii majorități, când vorbesc așa, — la înfăptuirea oricărei forme ce tinde să schimbe sufletul poporului român.

Armata română, în această campanie, a dovedit că posedă acele virtuți strămoșești inerente firei românului: sobrietate, curaj, rezistență. Dar din nenorocire, și acum ca și la 1913, s'a constatat că armatei îi lipsesc calitățile ce se dobândesc prin școală și educațiune.

Din pricina acestei lipse de educațiune sufletească, avem o justiție pângărită, o administrațiune care nu există, o școală care nu dă roadele pe care avem dreptul să le dorim. Utilitarismul domnește pretutindeni. Din pricina acestui cancer distrugător, noi nu ne putem ridică.

Se cere acestui popor un nou ideal etic, înalt și puternic, pe care trebuie să i-l dăm cu orice preț. Nici în direcția aceasta, majoritatea nu va precupeți guvernului sprijinul ei.

Domnii mei, eu sunt iluzionist. Fără de iluzii viața nu are nici un farmec. Și nu cred să-mi pierd iluziile decât în ceasul când voiu închide pe vecie ochii.

În timpul neutralității, am avut o iluziune, Domnii mei.

Mi-am închipuit că partidul liberal nu va uita

că liberalii și conservatorii, suntem două ramuri gemene ale vechiului partid național, căruia îi datorim Unirea Principatelor, Dinastia, Independența. Îmi făceam iluzia că liberalii nu vor porni nici o acțiune care să pună în cumpănă existența țării, fără a-și asigura în prealabil consimțământul și concursul partidului conservator.

M'am înșelat !

După ce această greșală a fost dusă până la ultimele ei consecințe, mi-a năzărit altă iluzie : Imi închipuiam că acei dintre fruntașii liberali, de a căror cinste personală nu se îndoeste nimeni, cărorora nimeni nu le tăgăduște patriotismul, vor veni acî și vor cere alături de noi cercetarea gestiunii acelor care în timpul neutralității și al războiului, au fost acuzați de traficări și prevaricațiuni. Imi făceam iluzia că partidul liberal, cu modestia care ridică pe acei cari au greșit, cu abnegațiunea care birue toate resentimentele, va veni alături de noi, să dea concurs guvernului în marea operă ce-i incumbă în momentul de față.

M'am înșelat.

Mi-am adus însă aminte de adagiul latin : „Abyssus abyssum invocat“.

Regret că am și desiluzia aceasta. Imi pare rău nu atât de țară, cât de partidul liberal de care mă desparte convingerile și activitatea mea politică, asupra căruia am însă drituri ctitoricești moștenite.

Dar Domnilor, de iluzii ne mângâie realitatea. Steaua României nu strălucește numai pe piep-

tul eroilor dela Mărășești, ea stă sus în cer și când norii, pe cari i-au adunat păcatele noastre, se vor risipi: Steaua României va străluci mai mândră, mai frumoasă, dacă nu asupra noastră, desigur asupra urmașilor noștri, de vom ști noi să ne facem, de acum înainte cel puțin, datoria. (Aplauze).

În poporul românesc există capacități, în poporul românesc trăiesc forțe, care bine sfătuite, bine conduse, cu ajutorul lui Dumnezeu, pot să facă față tuturor greutăților. Eu, în deosebi, am o încredere desăvârșită în patriotismul, în desțoinicia și lealitatea D-lui Președinte al Consiliului.

De aceea voi vota Adresa. (Aplauze).

PACEA DELA COTROCENI

Sedința Senatului din 21 Iunie 1918.

D. Președinte D. Dobrescu: Intrăm în ordinea zilei. Avem mai întâi discuția raportului asupra tratatului de pace. *D. Mariu Theodorian-Carada*, raportorul comitetului delegaților, este rugat a da citire raportului.

D. Raportor M. Theodorian-Carada :

Domnilor Senatori,

Proiectul de lege relativ la aprobarea tratatului de pace încheiat la București, la 24 Aprilie (7 Mai 1918), cu Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria; tratatele juridico-politice încheiate în parte cu fiecare din aceste patru Puteri; convențiunea consulară cu Turcia; convențiunile economice cu Germania și Austro-Ungaria, cu Austro-Ungaria, cu Bulgaria și cu Turcia; con-

vențiunile de căi ferate încheiate cu Austria și cu Ungaria, precum și toate anexele privitoare la aceste tratate și convențiuni, votat și adoptat de Adunarea deputaților în ședința dela 15 (28) Iunie 1918 și adus în deliberarea Senatului cu Mesajul regal Nr. 1478 dela 16 (29) Iunie 1918, secțiunile Domniilor-Voastre, luându-l în cercetare, l-au admis toate, numind delegați pe D.D. Dr. D. D. Niculescu, M. Theodorian-Carada, General Gh. Macarovici, Ilie Bărbulescu și C. Rădulescu-Motru, cari, întrunindu-se în ziua de 18 Iunie 1918, s'au constituit în comitet al delegaților, sub președinția Dlui General Gh. Macarovici, și, luând din nou în cercetare sus arătatul proiect de lege, l-au adoptat pe următoarele considerante :

Domnilor senatori,

Proiectul de lege ce vi se înfățișează și pe care vă rugăm să-l încuviințați și Domniile Voastre, aprobă tratatul de pace încheiat în București la 24 Aprilie (7 Mai) 1918 de România cu Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria.

Se pune astfel capăt unui război nenorocit de care nu este răspunzător guvernul actual, ai cărui membri au făcut tot ce au putut ca să împiedice izbucnirea lui și cari nu s'au dat în lături dela nici o jertfă pentru a obține ca urmările acestui act să fie cât mai puțin păgubitoare Patriei.

Cu sacrificii imense, la care au contribuit toți

Discursuri politice.

te păturile țării, grație vitejiei ostașilor români cari, pe Siret și la Cerna au scris pagini strălucite în istoria Neamului; războiul a luat sfârșit într'un moment când prestigiul militar al Țării erà sus, dar într'un timp când, din pricina defectiunii aliatului celui mai apropiat, continuarea luptei ar fi putut poate să ne ridice și mai sus gloria militară, dar când erà sigur că, din cauza disproporției forțelor, situațiunea nu mai putea fi câtuș de puțin îmbunătățită.

Ca să evite o crudă soartă României, guvernul precedent a încheiat un armistițiu și a iscălit la Buftea un tratat preliminar de pace.

Pe temeiul celor convenite la Buftea, au urmat lungi negocieri conduse de D. Președinte al Consiliului și de D. ministru al Afacerilor Străine. Rezultatul acestor negocieri stă în tratatul de pace și convențiunile alipite lui, care fac parte integrantă din tratat.

Aceste tratate sunt supuse astăzi aprobării Domniilor Voastre.

Primul articol al tratatului asigură că „părțile contractante sunt hotărâte, de aci înainte, să trăiască în pace și prietenie“.

Noi, astăzi, nu putem să discutăm condițiunile păcei. Tratatul trebuie primit sau respins, pe deaîntregul.

Putem fi însă siguri, că tratarea lui a fost încredințată bărbaților celor mai destoinici, iubitori de țară și de neam; unor oameni în patriotismul și competența cărora, ultimele alegeri generale au dovedit-o, România are cea mai mare încredere.

Pacea, o repetăm, nu se putea însă dobândi fără jertfe. Răspunderea ei nu va apăsa niciodată asupra noastră, ea cade în sarcina celor cari au declarat și condus războiul.

Ce ni se cere nouă, este să asigurăm viitorul României. Să-i vindecăm cât mai curând rănilile încă sângerânde, să-i dăm putința să trăiască ca Stat de sine stătător, așa cum are ferma voință de a trăi, și cum are și dreptul.

Prin aprobarea tratatului de pace, se încheie starea vitregă în care ne aflăm. Privind adevărul în față, ne putem croi altă soartă în viitor.

În acest scop, trebuie să desfășurăm energie, să fim răbdători și să ne arătăm chibzuiți.

Reluând legături normale cu puterile cu cari ne-am răboit, trăgând învățăminte din greșelile săvârșite — în reculegere — ne vom reface. Vom redobândi locul de cinste, pe care îl aveam între state.

Ca să ajungem acilea, trebuie să ne apucăm de reclădit cât mai în degrabă. În acest scop, se cere ca pacea încheiată să obțină aprobarea Domniilor Voastre.

Așa judecând, comitetul delegaților vă roagă, Domnilor senatori, să dați neîntârziat aprobarea Domniilor Voastre proiectului de lege.

Iau apoi cuvântul DD. Dr. Gerota, C. Rădulescu-Moțru, Nifon Niculescu Episcopul Dunărei de Jos, N. H. Verona. General C. Iancovescu, Pimen Georgescu Mitropolitul Moldovei, și alții, cari toți declară că votează proiectul de lege. În discuție, pentru a susține proiectul

intervin Al. Marghiloman Președintele Consiliului și C. C. Arion Ministrul Afacerilor Străine. Raportorul nu a luat cuvântul, el doar părăsește ostentativ sala în momentul când D. Dr. Gerota citește un protest jicnitor față de Rege.

DAREA IN JUDECATA A MINIȘTRILOR din 1916—1917

Sedința Senatului din 25 Iulie 1918.

Camera Deputaților votase darea în judecată a lui Ion I. C. Brătianu și a mai mulți din colegii săi, din timpul războiului. D. Victor Miculescu prezintă Senatului o moțiune prin care Senatul aprobă actul Camerei.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, suferințele prin care a trecut populațiunea din teritoriul ocupat, după dezastrul din toamna anului 1916, au făcut ca acolo dorința de a se pedepsi cei responsabili de suferințele poporului român, să fie adusă la ordinea zilei. Acî în Moldova pare că Curțile Marțiale și Siguranța Generală au ținut cîtva timp în loc desvoltarea acestui sentiment. In orice caz, în alegerile generale opinia publică eră hotărâtă: toți au cerut judecarea vinovaților.

In ce mă privește, nu odată am fost întrebat de alegătorii din București: „Ce veți face cu cei

vinovați; nu cumva aveți de gând să-i faceți scăpați?“ Le-am răspuns că asta nu se poate și că cei vinovați își vor lua pedeapsa. Această dorință a multora, s'a cristalizat în propunerea de dare în judecată, pe care a votat-o Camera.

Astăzi câțiva dintre colegii noștri au semnat o moțiune prin care se solidarizează cu actul Camerei.

D. *Victor Miculescu*: Nu câțiva, aproape unanimitatea.

Voci: Toți.

D. *M. Theodorian-Carada*: Aproape unanimitatea. O voiu vota și eu împreună cu Dv. Fiindcă însă, ca să ajung să votez și eu moțiunea, mă întemeiez cu totul pe alte temeieri decât cele din moțiune, să-mi dați voie ca în scurte cuvinte, să vă spun pentru ce și cum înțeleg să votez moțiunea.

Domnilor, foarte bine a făcut Camera că a înlăturat din capetele de acuzare marea greșală politică săvârșită la 14 August 1916.

Greșelile politice nu sunt supuse aprecierii judecăților ordinare. Pentru greșalele politice nu este decât o singură pedeapsă: scoaterea din viața politică a vinovaților. Această pedeapsă o hotărăște însă opinia publică, alegătorii.

Regret însă că între capetele de acuzare figurează câteva fapte de un caracter mixt, pedepsite de legea responsabilității ministeriale. Regret lucrul, căci aceasta va permite celor vinovați de delict de drept comun să pozeze în martiri ai unui ideal politic. În ce mă privește,

nu ași fi făcut cap de acuzare nimănui din violarea cutărui articol din Constituție.

Nu uitați vă rog că neconținut, din 1866 și până în zilele noastre, Constituția noastră a fost violată, mai mult sau mai puțin de toată lumea.

D. Dr. *Bardescu*: Dar nu cu consecințe așa de grave.

D. M. *Theodorian-Carada*: Am cetit din nou Constituția și am constatat că afară de un singur articol, — acela care violează libertatea conștiinței unei familii, fără a se ține seamă de un alt articol care garantează libertatea conștiinței tuturor românilor, — toate articolele din Constituție au fost violate.

Pentru ca să evităm în viitor violarea Constituției, nu este decât o singură cale: calea pe care a indicat-o șeful partidului conservator, propunându-vă revizuirea Constituției potrivit situațiunii noastre sociale, nevoilor și împrejurărilor.

Faptul însă pentru care consider binevenită propunerea de dare în judecată, este că dela 1914, dela izbucnirea războiului european și până la retragerea guvernului liberal, a domnit în Tara Românească un adevărat târg, mai la toate ministerele.

Traficările de tot felul, întreprinderile, permisele de export, vagoanele și contrabandele, au produs acea stare de spirit nenorocită, care în mare parte este cauza dezastrului nostru.

Domnii mei, nu ne privește pe noi cauza ori împrejurările cari au făcut pe fostul președinte al consiliului să se înconjoare de sfetnici cari au prevaricat și au traficant cu tot ce se putea pre-

varică și trafică. Este cert că dacă numai 10% din cele ce s'au spus ar fi adevărate — și trebuie să credem că sunt adevărate, pentru că s'au prezisat fapte, — trebuie să zicem că am trăit pe vremea basmelor din o mie și una de nopți, ceea ce nu se poate admite.

Dealtfel chiar din raportul comisiunii se vede că aceste operațiuni erau reale. Dându-le pe față, se va face deci o operă de salubritate publică, de asanare morală. Din acest punct de vedere, darea în judecată a miniștrilor vinovați de astfel de fapte, o voințe nu numai unanimitatea Parlamentului, ci țara întreagă.

Este cunoscut, Domnii mei, că unii din colegii Domnului Brătianu s'au închinat vitelului de aur ca singurului lor Dumnezeu. Nu s'au preocupat decât a se îmbogăți în orice chip. Lipsiți de orice autoritate morală, conduși numai de gândul la câștiguri, ei nu și-au făcut datoria de a lumina pe șeful guvernului, și l-au îndemnat să schimbe politica externă tradițională a țării. Mai mult: ei doreau războiul, în speranță că războiul nu numai că va șterge urma faptelor lor, dar chiar le va deschide noi mijloace de îmbogățire, cu orice preț.

Cu toate acestea, eu unul nu mă pot uni cu părerea amicului meu Victor Miculescu, care cere darea în judecată a tuturor miniștrilor din guvernul trecut.

Voci: Toți.

D. Victor Miculescu: Vă rog să-mi permiteți să mă explic. Din moțiunea mea rezultă alt lucru: anume, re-

zultă că numai în caz de culpabilitate colectivă, în caz când toți miniștri au iscălit un act care cade sub legea responsabilității ministeriale, numai în acest caz, eu interpretez că legea responsabilității ministeriale trebuie aplicată colectiv și solidar tuturor miniștrilor, cari au iscălit acel act, și cari prin urmare ar cădea în legea de răspundere ministerială.

Eu nu pot niciodată să cer darea în judecată a tuturor miniștrilor, pentru că eu n'am putut să-mi fac această convingere și nici n'am fost în comitetul de informațiuni; așa dar eu am spus ca să fie dați în judecată numai acei cari s'au găsit în ipoteza că s'ar putea găsi printre acei cari vor cădea sub prevederile legii de răspundere ministerială

D. M. Theodorian-Carada : Te-am înțeles ! Dar vezi, asta eră și părerea Domnului Fleva, la 19 Martie 1877, când cerea să se dea în judecată toți foștii miniștri din cabinetul Lascar Catargiu.

«De ce veți lăsa mai puțini miniștri de trimis în fața Curții de Casație, cu atât vă veți recomanda mai mult opiniei publice. Și veți face ca acuzarea să aibă un efect mai mare, fiindcă nu veți trimite în judecată decât pe acei învinuiți, cărora nu ați putut face altfel»; i s'a răspuns atunci de pe banca ministerială.

Asta eră părerea lui I. C. Brătianu atunci. Aceasta este părerea mea astăzi. Iată deci de ce mă deosibesc de amicul meu Miclescu !

D. Victor Miclescu: Faceți o confuzie și este regretabil; și cred că ne putem înțelege foarte ușor, căci încă odată, noi nu suntem aci cari dăm în judecată pe foștii miniștri, noi nu suntem în comisia de informațiuni, ca

să știm cine e vinovat și asupra cui cade mai mult răspunderea.

D. M. Theodorian-Carada: Așa înțeleg eu moțiunea. La Cameră, darea în judecată s'a votat deosebit pentru fiecare ministru în parte. Nouă ni se cere să votăm în bloc. De aceea declar că, votând moțiunea, nu înțeleg să aderez la darea în judecată a acelor miniștri asupra căror apasă poate mai mult decât asupra altora răspunderea politică, dar, despre cari sunt convins că nu au trampat în nici o afacere necurată, de cari am ferma convingere că personal sunt oameni cinstiți.

Voci: Cari sunt acei miniștri ?

D. M. Theodorian-Carada: Domnii Ionel și Vintilă Brătianu. (Ilaritate).

Alte voci: Aceștia sunt cinstiți ?

D. M. Theodorian-Carada: Asta este adâncă mea convingere. (Mișcare).

DREPTURILE OVREILOR

Sedința Senatului din 10 Iulie 1918.

Vine în discuție proiectul de lege, prin care se acordă drepturi politice tuturor ovreilor pământeni.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, poate să fie între noi deosebiri asupra soluțiunii de dat chestiunii evrești. Cred însă că în această incintă și în întreaga țară suntem unanimi în convingerea că a venit momentul să rezolvăm odată și această plăpândă chestiune.

Vă mărturisesc, Domnii mei, că atunci când am cetit tratatul de pace dela București, văzând că în acest tratat s'a prevăzut rezolvirea chestiunii evrești, am fost cuprins de grijă.

Nimic nu e mai periculos decât ca emanciparea politică a unei populațiuni numeroase de origină străină, de altă credință, să fie rezultatul unei intervențiuni străine.

Noi mai am pățit odată o rușine.

La 1856, aici în Iași, la Divanul Ad hoc, oamenii cei mari ai țării au cerut Divanului să e-

mancipeze pe armeni. Cu o majoritate de trei voturi — ale prelaților — propunerea aceasta și dreaptă și creștinească a fost însă respinsă.

Rezultatul a fost că Puterile cele mari, prin convențiunea dela Paris, au emancipat ele pe armeni. Armenii, popor mic, fără legături peste hotare, nu-și mai aduc aminte de acest incident. Legați cu noi de secole, creștini ca și noi, ei s'au românizat complet; și probabil mulți nici nu mai știu de acest regretabil incident.

Cu totul altfel ar fi, dacă evreii ar crede că alții ne impun să le acordăm drepturi. Din fericire, Domnii mei, am auzit asigurările miniștrilor Majestății Sale, că ceea ce s'a prevăzut în privința lor în tratatul de pace, s'a trecut acolo din dorința expresă a României. Mai mult, guvernul Brătianu în 1917 — aceasta se știe — a dat asigurări formale pe toate căile că, odată pacea încheiată, chestiunea evreiască va fi rezolvată așa cum pretinde mentalitatea modernă și dreptatea eternă.

Dealtmintrelea, Domnilor senatori, ar fi și nedrept să se învinovățească populațiunea românească de intoleranță, pentru faptul că evreii de vreo cincizeci ani, — dela 1866 — se găsesc într'o stare politică inferioară în România. Lucrul acesta nu se datorește majorității populațiunii românești, nici voinței partidelor istorice, cărora le datorim existența Statului Român.

Guvernul provizoriu dela 1848 a decretat emanciparea tuturor locuitorilor țării, fără deosebire de naționalitate ori de credință.

Printre membrii Magistratului Bucureștilor

— în Primărie — a fost numit bancherul Hilel, și acolo l'a ținut și Vodă Știrbei. Rosenthal, un talentat pictor, a fost unul dintre acei cari au luptat mai mult și în țară și în străinătate, pentru renașterea României.

Vodă Cuza introducând codul Napoleon, prevăzuse dispozițiuni prin care locuitorii născuți în țară, la majorat, printr'o simplă declarațiune făcută la ofițerul stării civile, dobândeau toate drepturile politice.

Dacă s'ar fi urmat astfel, astăzi chestiunea evreiască ar fi de mult rezolvată, și n'am fi avut timp de cincizeci de ani neplăcerea de a fi acuzați de intoleranță, persecuțiuni și egoism rău înțeles.

Chiar guvernul Lascar Catargi-Ion Brătianu care se află pe banca ministerială la 1866, când s'a votat Constituția, în articolul 7 prevăzuse că, în România nu se face, la dobândirea drepturilor politice, nici o deosebire confesională.

Din nenorocire, Constituanta a avut slăbiciunea să se lase a fi terorizată de stradă, de acei agitatori de meserie cari cred că pot ajunge să și guverneze țara, pândind momentele și ațâțând instinctele masselor. Și dacă această nenorocită politică a continuat mai târziu, cauza e că la 1877, evreii rău sfătuiți au cerut dela puterile străine drepturi politice.

Domnii mei, din proiectul de lege pe care ni-l înfățișează, se vede că guvernul are îndoeli de e sau nu constituțional. Ne cere însă să-l votăm, pentru că — zice expunerea de motive —

o dispoziție prevăzută într'un tratat de pace modifică legea chiar când dispoziția aceea nu ar fi constituțională.

Este și aceasta o teorie care se poate susține, pe care eu nu o împărtășesc, și care cred că nu își are locul aci. Proiectul de lege pe cari ni-l înfățișează guvernul, este perfect constituțional. Vă rog numai, Domnilor, să binevoiți să vă aruncați ochii pe art. 7 din Constituție și veți ceti în paragraful I de sub art. 7, că: Străinul, fără deosebire de religie, poate dobândi împământarea în anumite condițiuni, între care este și aceea că naturalizarea trebuie să fie individuală și trecută prin parlament.

Dar de cine se vorbește aici, Domnilor ?

De străinii supuși ai unui stat străin; aceia nu sunt însă evreii pământeni.

Se mai vorbește și de străinii cari nu sunt supuși vre-unei țări străine. Aceștia sunt o specie de indivizi cari prin meseria lor, prin viața lor vagabondă, se nasc într'o țară, își învață meseria într'alta și-si câștigă pâinea de toate zilele în altele. Ei n'au statul lor personal și nu se bucură de nici o protecție străină. Pe aceștia îi numește dreptul internațional „*heimatloss*“.

Împământenirea acestora nu se poate face decât prin lege individuală, așa cum cere art. 7 și 8 din Constituție. Dar evreii pământeni născuți și crescuți pa noi, cari și-au îndeplinit toate îndatoririle lor către țară, se bucură de statul lor personal, nu sunt *heimatloss*, nici supușii vreunei puteri străine. Ei, deci, nu cad sub prevederile art. 7 și 8 din Constituție. Prin urmare, actualul

proiect de lege, când îi împământeneste pe ei și numai pe ei, este perfect constituțional, pentru că aceștia nefiind străini, nu au nevoie de încetățenire individuală. Lor li se poate acorda drepturile politice printr'o lege generală.

Sunt în sfârșit, Domnii mei, unii cărora li se pare că acest proiect de lege nu este complet, că ar mai rămâne încă mulți locuitori pământenii de lege mozaică cari nu se vor bucura de drepturile politice nici după aplicarea acestei legi.

Se poate să fie așa! Numărul acestora însă este foarte neînsemnat. Apoi, după revizuirea Constituției ce ni s'a promis, se va putea din nou aplica acele dispozițiuni din codul civil care nu sunt șterse, dar care nu se mai aplică din pricina art. 7 și 8 din Constituție. Când se va revizui Constituția, cei născuți în țară, la majorat și prin simplă declarație făcută în fața ofițerului de stare civilă, vor putea să dobândească drepturile politice. Cu chipul acesta chestia evreiască va fi complet rezolvată.

Domnilor Senatori, din cele ce v'am spus, se vede că pe mine nu mă preocupă deloc năluca vreunui pericol, decurgând din faptul că se dau drepturi politice unei populațiuni născute în țară la noi, care și petrece viața în mijlocul nostru, unor oameni ce și-au plătit tributul lor de sânge întocmai ca și frații și fiii noștri.

Dar această populațiune, după încorporarea Basarabiei, ajunge să treacă de o jumătate milion, se ridică cam la 12% din populațiunea țării și are nenorocirea, din cauza noastră

Domnilor. să fie de vreo douăzeci de ani crescută în școlile confesionale, pentru că noi i-am scos pe evrei din școlile publice, ca să facem pe placul preinșilor naționaliști. Noi i-am silit astfel pe evrei să-și facă școli private, în care tinerii învață carte dela belferi străini, veniți din Lemberg și de aiurea.

Asta este cauza că mai există la noi evrei cari nu știu românește. Este chiar o minune că, din astfel de școli ies evrei cu sentimente românești, sau ies și de aceștia. Dar nu este mai puțin adevărat, Domnii mei, că precum îmi spunea un funcționar superior dela departamentul Instrucțiunii Publice, în județul Iași există vreo 20.000 evrei, cari nu știu o boabă românește, fiind păstoriți sufletește de rabini cu mentalitatea și sufletul străin.

Domnul Pișculescu, care ca defensor eclesias-tic a fost însărcinat cu examinarea actualilor rabini, mi-a mărturisit că cel puțin o treime din rabinii din țară nu știu românește.

Ceeace este și mai grav, este că aproape mai toți rabinii din România sunt supuși străini, și-și petrec vremea prin consulat străine. Mi sa' povestit acî cazul unui oarecare rabin din Făl-ticeni, Timin, care eră agent consular.

O populaței de o jumătate de milion de suflete cu o astfel de cârmuire sufletească, poate deveni o primejdie pentru Stat, dacă nu se iau mă-suri de îndreptarea răului pe care-l semnalez.

Vă rog să nu-mi cereți explicațiuni în ce con-stă această primejdie. Sunteți destul de luminați că să vă puteți cu toții dà seama ce pericol

poate deveni o jumătate de milion de oameni crescuți în școli străine și sfătuiți de preoți străini.

Ar fi fost de dorit ca să se fi făcut demult și pentru populația evreiască ceea ce Statul Român a făcut pentru populația mahomedană din Dobrogea. Cultul mozaic trebuie supus controlului și supravegherii Statului, întocmai cum se face în Germania, în Austria, în Italia și în Franța. În țările acestea, evreii au dovedit că sunt patrioți și n'au nimic străin nici în mintea, nici în sufletul lor.

Rezultatele educației ce s'a dat mahomedanilor în seminarul din Babadag, îl cunoaștem. Noi cari am trăit în teritoriul ocupat, am văzut cum dintre preoții de peste Dunăre, singurii reprezentanții clerului mahomedan au venit în București de au protestat contra deslipirii Dobrogei de patria mamă. Iată de ce, Domnii mei, cer stăruitor guvernului să vie cu o lege prin care cultul mozaic, sprijinit de Stat, să fie trecut sub controlul și supravegherea Statului.

Am vorbit cu mulți dintre evreii buni români, chiar cu unul dintre epitropii templului celui mare din București. Toți mi-au declarat, că doresc o lege în sensul în care vă vorbesc, fiindcă își dau și ei perfect seama că nu este omeneste cu puțință ca cineva cârmuit sufletește de străini să fie în acelaș timp și bun patriot român. Acest lucru cred că îl simte și Domnul Ministru al Cultelor. Numai așa îmi explic de ce a încredințat administrația cultelor unui profesor de limba ebraică.

În tot cazul, rog pe Domnul Președinte al Consiliului să dea toată atenția ce merită unei chestiuni care atinge așa de tare interesele superioare ale Statului, cât și viitorul românismului printre evrei.

Am terminat, Domnii mei, și declar prin urmare că voi vota legea, dar sub rezervele și în condițiunile de care vă vorbii.

REFORME ȘCOLARE

Sedințele Senatului din 9 și 10 August 1918.

Discuția pe articole a proiectului de reformă a învățământului prezentat de D. S. Mehedinți, Ministrul Instrucțiunii Publice și al Cultelor.

Se dă cetire art. 23. D. Dr. Gerota depune un amendament, care ținea la înlăturarea dispozițiunii ce limită dreptul de a primi mandate electivă, numai la acci membrii ai corpului didactic ce au douăzeci de ani de activitate în învățământ.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, eu sunt de altă părere decât a Domnului Dr. Gerota.

Este vorba de școli de sate, este vorba să facem din acești învățători niște apostoli ai științei, nu niște politiciani.

Nu înțeleg prin urmare ce au să caute în Cameră. Să-și vadă de școală. Așa că cel mai ni-

merit lucru ar fi să nu li se mai îngăduie nici un fel de activitate politică. Proiectul guvernului face o excepție pentru acei cari au muncit, cari și-au îndeplinit datoria timp de douăzeci ani la catedră și cari prin activitatea lor s'ar impune alegătorilor. Să dăm tuturor profesorilor dreptul de a fi membrii ai Parlamentului ar fi o nenorocire, pentru că toți s'ar apucă de politică și ar lăsa școala pe seama suplinitorilor de tristă memorie.

Prin urmare, ori menținem aliniatul așa cum este redactat, ori îl desființăm cu totul. Dar ceea ce propune Domnul Dr. Gerota nu putem admite.

Se pune la vot articolul 23 și se admite nemodificat.

Se dă cetire art. 67. D. C. Emilian depune un amendament prin care se introduce în seminarii studiul limbii eline și latine, iar D. Negură un altul în favorul cosmografiei, „pentru ca seminaristii să cunoască pe ce se întemeiază superioritatea calendarului iulian, asupra celui gregorian“.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, toți avem dorința ca păstorii sufletești ai cetățenilor români să fie cât se poate de culti, ca să-și poată cârmui toate oile, nu numai pe cei ignoranți. Dar pentru ca un preot să poată fi cult, nu e nevoie să știe elementele tuturor limbilor. Ceeace e necesar, e să cunoască bine o limbă clasică, cu ajutorul căreia să se poată adăpă la cultura vechilor părinți ai Bisericii. Amândouă limbile clasice, elena și latina, în urma modificărilor aduse în anii din urmă ai în-

vățământului secundar, nici măcar în toate liceele clasice nu se mai predă. Și chiar atunci când predarea lor erà obligatorie, nu erà posibil ca amândouă aceste limbi să fie învățate cum trebuie; vă vorbesc din experiență. Am apucat și eu epoca când în liceele și gimnaziile Statului se predau amândouă aceste limbi. Și cu toate că sunt bacalaureat în litere după legea veche și am apucat predarea limbei latine în licee aproape zilnic, totuși abia pot zice că o știu.

Limba elenă nu o știm nimeni, cu toate că am învățat-o; se pierde așa dar timpul cu predarea acestei limbi.

Părerea mea este că, dacă este vorba să încărcăm mintea elevului cu o limbă clasică, este mai bine să-i încărcăm mintea cu limba latină, în care sunt traduse toate operile părinților bisericeii, chiar ale celor cari le-au scris în limba elenă. Așa încât un preot care ar avea cunoștința limbei latine, se va putea adăpa dela toată știința clasică a părinților Bisericeii.

Acum, în ceea ce privește amendamentul Domnului Senator Negură, declar că sunt și eu de părere să admitem în seminare studiul agrimensurei și al cosmografiei.

Agrimensura este foarte trebuincioasă preoților sătești. Numai din necunoștința cosmografiei o parte din preoțime a putut susține că chestiunea calendarului are o latură teologică. Când preoții vor avea bine cunoștința teologiei, nimeni nu va mai susține o așa stranie teorie. Va fi un adevăr elementar pentru toți acela că, noul ca-

lendar Gregorian e științificește superior celui Iulian și tot așa de hotărît se va ști că, chestia calendarului este o chestie științifică și de Stat, care nu interesează Biserica, ci Statul.

Astfel fiind, Domnii mei, voi u vota și eu introducerea studiului cosmografiei între științele ce trebuie să se predea în seminarele teologice, pe cari le înființează legea în discuție.

D. Moise Pacu: Domnilor Senatori, eu sunt pentru amândouă amendamentele. Sunt pentru al Domnului Negură, pentru că emană de la un coleg al nostru competent, profesor de matematici și fost elev de seminar. Sunt și pentru amendamentul Domnului Emilian, căci limba greacă, după mine, este absolut necesară pentru cultura teologică. Inuși cuvântul teologie este de origine greacă și arată însemnătatea acestei limbi. Chiar în textul acestui articol care face enumerarea studiilor ce se vor predă: ermineutica, exegeza, omiletica, etc., cei mai mulți termeni sunt de origine greacă.

D. M. Theodorian-Carada: Atunci și farmaciștii ar trebui să învețe limba latină, căci toți termenii sunt latinești.

D. M. Pacu: Teologii au ca izvor Sfânta Scriptură, a cărei primă parte a fost scrisă în limba ebraică. Dacă aceasta nu se învață, să se învețe cel puțin limba greacă, în care s'a tradus vechiul și noul testament, afară de prima evanghelic... (Intrerupere).

Domnule Theodorian, de ce vă amestecați într'o chestiune care nu vă privește? S'ar căuta mai multă abținere în această privință. Noi ne interesăm de seminarele noastre de cultură ortodoxă; deci noi avem căderea în primul loc, să exprimăm cece trebuie și cece nu trebuie.

D. M. Theodorian-Carada: Toți reprezentanții națiunii au dreptul să se intereseze de legile cari se fac.

Se pune la vot amendamentul Domnului Senator Negură și se admite modificat în sensul că se adaugă între studii „noțiuni elementare de cosmografie și agrimensuri”.

Se pune la vot amendamentul propus de Domnul Senator Emilian și se respinge.

Se pune la vot adăugirea limbei latină introdusă din nou de comitetul delegaților și se admite.

Se dă cetire art. 70.

Se citește articolul 70: Art. 70. Dintre seminariile teologice în funcțiune, vor păstra actuala organizare numai seminarul *Nifon* din București și seminarul *Veniamin Costache* din Iași, sub denumirea de seminarii teologice clasice.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor, cu învoirea Domnului Ministru, autorul legii, îmi permit să aduc un amendament. Unul din oratorii cari au luat cuvântul la discuțiunea generală, între alte obiecțiuni absolut neserioase, făcea una care avea aparența de a fi întemeiată.

Ne zicea că lăsând în București numai seminarul *Nifon*, învățământul seminariilor clasice devine precar, deoarece seminarul *Nifon* fiind o instituție privată, care este în proces cu anumiți moștenitori ai fondatorului, ar putea la un moment dat să dispară; și atunci eparhia Ungro-Vlahiei se va găsi fără seminar clasic. Această obiecțiune până la oarecare punct părea temeinică. Seminarul *Nifon* a fost întemeiat de răposatul Mitropolit *Nifon*. Mitropolitul *Nifon* a mu-

rit pe la 1874 sau 75 și prin testament a lăsat o avere mare, care se ridică la câteva sute de mii, aproape la un milion venit pe an. Nu este nici locul nici timpul să discutăm cum s'a administrat acest așezământ; destul e să amintesc că, moștenitorii Mitropolitului Nifon au revendicat averea seminarului, pe temeiul că acest seminar nu are calitatea de persoană juridică și prin urmare nu putea dobândi averea lăsată prin testamentul lui Nifon. Pentru a feri seminarul de orice pagubă, în 1908, cu ocazia votării unei reforme a legii seminariilor, s'a introdus de Senaț, în legea aceea, un articol care recunoaște seminarului Nifon calitatea de persoană morală.

Acum vine o altă lege, care se ocupă de seminarul Nifon, care de acum înainte este singurul ce va da preoți în orașele din Ungro-Vlahia. Este, cred, prudent ca și legea aceasta să recunoască seminarului Nifon calitatea sa de persoană juridică.

Atât însă nu ar fi destul. Amicul meu, Mitropolitul Moldovei se plângea, cu drept cuvânt, că în corpul didactic seminarial au fost profesori cari, după catedra universitară, propovăduiau ateismul, deși erau profesori de filozofia creștină.

Apoi episcopii seminarului Nifon se aleg de către profesorii seminarului (colegiul profesoral), prezidat de directorul seminarului.

Ei bine, directorul acestui seminar a fost schimbat în nenumărate rânduri, din cauză că episcopul rămas în funcție îl înlocuiește cu un

altul ales pe sprânceană, în vederea alegerii de epitropi.

Tot așa a fost recrutat și corpul profesoral. Un spiritual, care a avut omenia să-și îndeplinească datoria, a făcut un raport eforului, în care spune că acești profesori nici nu catedicesc să facă decât 7-8 lecțiuni pe an; restul lecțiilor îl fac trimitând câte un adolescent, absolvent al seminarului ori student, care îl suplinesc.

Prin urmare, dacă vrem ca din seminarul Nifon să iasă preoți de omenie, trebuie să facem așa ca pe viitor epitropii să nu mai poată a-și mai bate joc de nimeni la alegerea profesorilor și directorului. De aceea am adăugat la articolul 70 încă un aliniat, care hotărăște ca Directorul să fie numit de Efor (Mitropolitul) în înțelegere cu Ministerul Cultelor, iar pe profesori îi vor numi tot acești doi, după recomandăția epitropiei, din cei ce au dreptul de a fi profesori la liceele clasice. Propunându-vă acest amendament, ne preocupăm de aceia că Epitropia seminarului Nifon pretinde că este autonomă și nu se supune legilor și regulamentului decât atunci când îi convine.

O voce: Dar nu sunteți în chestiune.

D. M. Theodorian-Carada: Sunt tocmai în chestiune.

D. Victor Miclescu: Seminarul Nifon a fost recunoscut ca persoană juridică prin legea dela 1908, care se abrogă.

D. M. Theodorian-Carada: Tocmai fiindcă

legea din 1908 se abrogă azi, s'ar putea ca moștenitorii să vină și să redeschidă procesul.

D. Dr. Gerota: Dar ești din chestiune.

D. M. Theodorian-Carada: Sunt la articolul 70, care vorbește de seminarul Nifon, Domnule Doctor; eu nu am obiceiul să vorbesc în chestiuni pe cari nu le cunosc.

D. Dr. Gerota: Dar în discuțiune este o lege de învățământ.

D. M. Theodorian-Carada: În legea de organizare a seminariilor există un articol care recunoaște caitate de persoană morală așezământului Nifon.

Dacă legea aceea se abrogă, și în aceasta care o înlocuiește nu prevedem nimic în favorul așezământului, descendenții lui Nifon vor fi ispitiți să redeschidă procesul.

S'ar putea foarte bine să ne pomenim într'oză fără seminarul Nifon.

Ca să evităm o astfel de tristă eventualitate, vă rog, Domnii mei, să primiți propunerea mea.

În cuvântul Primatei României și Mitropolitul Moldovei. Ministrul Instrucțiunii Publice S. Mehedinți spune apoi că nu cunoaște, din punct de vedere juridic, legalitatea existenței seminarului Nifon, că va studia chestia și va veni cu o lege specială care să-i prevadă organizația.

D. M. Theodorian-Carada: Față cu declarația Domnului Ministru al Instrucțiunii, că va veni cu un proiect de lege, care să dea seminarului Nifon o organizare legală, declar că-mă

retrag amendamentul, adăstând legea specială ce ni se promite.

Se dă citire art. 87.

D. M. *Theodorian-Carada*: Domnilor Senatori, rostul acestui articol este de a permite Ministrului să curețe seminarele de acei profesori despre cari spunea Mitropolitul Moldovei că nu au întocmai pregătirea de a fi profesori de seminar, cari pot fi profesori de alte școale laice, dar cari, din cauza mentalității lor, nu sunt buni pentru a pregăti preoți. Din redacțiune pare a reieși că Ministrul nu poate permuta dela seminare pe acei profesori, cari prin noua organizațiune își pierd catedrele. Pentru ca Domnul Ministru să poată alege pe acei cari nu îndeplinesc condițiunile de a fi buni pregătitori ai preoților și a-i trimite la altă școală secundară, noi am formulat următorul amendament, care exprimă, cred, lucrul mai bine decât redacțiunea primitivă :

„Acei dintre actualii profesori și maestrii la seminare, cari se vor găsi funcționând la puzos în aplicare a legii de față, fie cu titlu provizoriu, fie cu titlu definitiv, pot fi transferați de Minister la o altă școală secundară din localitate sau, la cererea lor, la vreo școală pregătitoare. Ei își păstrează toate drepturile câștigate până atunci“.

(ss) *M. Theodorian-Carada, M. Josefache, Căpitan Corjescu, V. Bogdan și J. Bușilă.*

Se consultă comitetul delegaților, care respinge amendamentul.

GARANȚII PENTRU JUSTIȚIABILI

Sedința Senatului din 31 August 1918.

În proiectul de lege pentru modificarea câtorva articole din Codul Justiției Militare, Senatul introdusese modificări garantând independența justiției. Camera însă șterge de sub art. 28 paragraful introdus de Senat și conform căreia judecătorii militari din consiliile de revizie se luau în ordinea vechimei și cei civili se trăgeau la sorti, în ședința publică a Curții de Casație.

D. Președinte *D. Dobrescu*: Discuțiunea generală este deschisă. Domnul Senator Theodorian-Carada are cuvântul.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, asupra modificărilor pe care le-a introdus Adunarea Deputaților la legea votată de noi, desigur că sunt interpretul mai multora dintre colegii noștri, când îmi exprim regretul că, nu s'au menținut acele dispozițiuni din lege, care

asigurau mai bine drepturile justițiabililor. Cred însă că guvernul va ține seama de acest regret al nostru și va veni cât de curând cu un proiect de lege, care să asigure drepturile justițiabililor și care să prezinte toate garanțiile necesare, ca justiția va fi distribuită în mod nepărtinitor față de toți.

MODIFICAREA LEGII CREDITELOR FUNCIARE

Ședința Senatului din 13 Septembrie 1918.

D.D. Deputați Lascar Antoniu, Elie I. Miulescu, G. Mavrocordat, C. A. Stoianovici, Mircea Arapu, I. Simionescu-Râmnicănu, M. Păunescu, Mircea Cancicov, P. Poltzer, N. N. Murgășanu, D. Mazilu, Paul Greceanu ș. a. au depus din inițiativă parlamentară un proiect modificator al legii și statutelor societăților de credit fonciar. Proiectul aprobat de Cameră, vine în discuția Senatului.

D. M. Theodorian-Carada, Raportor :

Domnilor Senatori,

Proiectul de lege pentru modificarea unor articole din legea și statutele societăților de credit fonciar, votat și adoptat de Adunarea Deputaților în ședința dela 9 August 1918 și adus în deliberarea Senatului cu Mesajul regal Nr. 2203

dela 22 August 1918. secțiunile Domniilor Voastre, luându-l în cercetare, l-au admis toate, numind delegați: pe D.D. Matei Iosefache, M. Theodorian-Carada, Sever Pleniceanu, C. Emilian și Dr. N. Bardescu, cari, întrunindu-se în ziua de 31 August 1918, s'au constituit în comitet al delegaților, sub președinția Domnului C. Emilian, și luând din nou în cercetare sus arătatul proiect de lege, l'a adoptat așa cum vi-l înfățișăm.

Domnilor Senatori,

Cele două legi din 1873 cari cârmuesc societățile de credit fonciar, au trebuit fi în mai multe rânduri modificate, în scop de a le face să corespundă cât mai bine menirei pe care o au creditelor fonciare în România.

Legea decret din 21 Decembrie 1916 a strămutat sediul a două din aceste societăți dela București la Iași și a schimbat cu totul organizarea consiliilor lor de administrație. Această legiuire nu mai poate dăinui. Abrogarea ei și modificarea legii din 1873 — în așa chip ca să răspundă tot mai bine nevoilor și să îndrepte anumite dispozițiuni cari s'au dovedit nu tocmai fericite, — se impunea.

În acest scop s'a prezentat în Adunarea Deputaților un proiect de lege, din inițiativă parlamentară, pe care, modificat și adăugit, Camera l'a adoptat.

Comitetul delegaților Domniilor Voastre cercetând proiectul, în acord cu spiritul care a in-

spirat pe autorii lui, vi-l prezintă Domniilor Voastre spre aprobare.

Creditele fonciare sunt o creațiune fericită și care a dat roade bune.

Am socotit dar, că nu se cade a-i reduce, în vreun chip, privilegiile acordate la 1873.

Am socotit apoi că reținerea de 2 la sută, pentru formarea unui capital social, singură îngăduie creditelor să se desvolte și să poată rezistă crizelor economice ce se ivesc. De aceea am păstrat dispozițiunea de a se reține 2 la sută împrumutațiilor pentru formarea capitalului social.

Dacă am îngăduit creditului rural să poată acordă împrumuturi amortizabile pe 80 de ani, am crezut că pentru imobile urbane nu este prudent ca amortizările să se facă într'un termen mai lung de 60 de ani.

S'au făcut critici creditelor fonciare, unele foarte serioase. Ele decurg, mai ales, din lipsa unui control real din partea Statului. Chiar legea prevede doi comisari la fiecare credit, dar din pricină că retribuirea lor cădea în sarcina Statului, guvernul nu are pe lângă creditele fonciare decât un singur comisar, despre care nu se poate spune nici că e bine retribuit, nici că își îndeplinește toate sarcinile. Am crezut dar că acest control trebuie să se facă în viitor la fiecare credit de un comisar special și un substitut de comisar, plătiți de societate, așa precum comisarul guvernului la Banca Națională este plătit de Bancă.

Am menținut dispozițiile din proiectul de lege votat de Cameră relativ la înlocuirea în mod

provizoriu a membrilor din consiliul de administrație, al căror mandat a expirat, sau care au plecat din țară. Am trecut însă această dispoziției la art. 33, unde își are mai bine locul.

D. Senator Dr. N. Bardescu ne-a propus să modificăm întreg acest articol, în așa fel ca pe viitor consiliul de administrație să fie compus din nouă membrii, dintre cari 5 aleși de societari și 4 numiți de guvern. Majoritatea delegaților Domniilor Voastre a decis a se menține dispoziția din statute, așa cum există în legea dela 1873.

Pentru ca alegerea membrilor consiliilor de administrație să fie expresia reală a voinței societarilor, am admis principiul ca adunarea să fie prezidată de un înalt magistrat. Am reglementat chipul cum se va face votarea, pentru a garantă libertatea și secretul votului. Am înlăturat însă dispoziția Camerei de a se efectua votarea după legea electorală.

În ce privește dreptul de vot prin procurator, colegul nostru D. C. Emilian ne-a cerut să-l păstrăm așa cum este în legea dela 1873. În majoritate am înlăturat această propunere, fiindcă votarea prin procuratori, — în ce privește alegerea dela credite — s'a arătat a nu fi o măsură fericită. Două excepțiuni s'au admis însă pentru femei și pentru societarii domiciliati în străinătate.

Societățile de credit fonciar au fost fondate în interesul proprietarilor împrumutați. Din cauza evenimentelor, mulți dintre aceștia au rămas înapoi cu plata ratelor. Se impunea dar o mă-

sură care, fără să știrbească garanțiile creditelor acestor societari, să li se ușureze chipul de a se achită de ratele II/1916—II/1918 inclusiv. Am găsit că dispensându-i de procente de întârziere pentru aceste rate și îngăduindu-le de a achită cuantumul acestei datorii în rate repartizate pe restul termenului împrumutului în curs, s'a făcut tot ce se putea face în favoarea lor.

Pentru ca această dispoziție să nu îngreuneze cât de puțin societățile de credit în epoci de criză, le-am acordat facultatea ca în contul acestor rate și pentru garantarea lor — de vor voi — să poată emite ob'igațiuni, pe cari să le poată ține în cassă ca un al doilea gaj, sau să le lombardeze la nevoie.

Pentru ca creditele funciare să-și poată reîncepe activitatea, la sediul lor legal, am dispus abrogarea legii decret din 21 Decembrie 1916, în ce privește strămutarea la Iași a sediului creditelor urban și rural din București și a compunerii consiliului de administrație. Am admis ea, imediat ce va fi cu putință, consiliul de administrație să convoace adunarea generală pentru a înlocui pe membrii al căror mandat a expirat în cursul anilor 1917—1918 și a celor plecați în străinătate.

Primind proiectul votat de Cameră, cu modificările pe care avusei onoarea să vi le indic, comitetul delegaților crede că se face o operă utilă și în folosul societăților de credit funciar. De aceea vă rugăm să binevoiți a-l încuviința și Domniile Voastre.

Proiectul de lege se ia în considerație. La citirea art. 33, D. Dr. N. Bardescu depune un amendament semnat de Domnia Sa și de D.D. D. Seceleanu, Căpitan Crupensky, Șt. Czuntu și C. Bobeică.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, vă datoresc câteva explicațiuni. E bine să cunoașteți și Domniile Voastre motivele care au îndemnat majoritatea comitetului delegaților să respingă, cu regret, dar hotărât, propunerea Domnului Dr. Bardescu.

Am fost de acord cu Domnia Sa asupra cauzelor cari au făcut ca, Creditele Fonciare să fie criticate. Se știă că acolo se face politică. De aceasta sunteți Dv. toți convinși; ora este înaintată și mi se pare că s'a pierdut destul timp cu discursurile, ca să insist mai mult asupra acestui punct.

V'ași putea da câteva exemple altfel. Destul e să vă amintesc, că au fost cazuri în cari, pentru ca o persoană să poată ocupa o funcțiune mai însemnată la Creditul Funciar, nu a fost destul retragerea sa din Clubul Conservator, a trebuit chiar să ceară înscrierea în Partidul Liberal. Din pricină că se făcea mai mult politică la Credite, cu toate că, în regulă generală, administrațiunea Creditelor a fost bună, s'au petrecut și nereguli regretabile.

Vă aduceți aminte de delapidările descoperite la Creditul Urban din Iași, la 1889, când directorul s'a sinucis, iar casierul a fost trimis la pușcărie. Mai înainte, la Creditul Urban din București s'au descoperit, pe la 1884 dacă nu mă în-

șel, alte nereguli. Să vă mai vorbesc de neorânduiri delă Creditul Fonciar? Nu ați uitat că, la 1906, din pricina neorânduiri delă acela, subdirectorul a trebuit să demisioneze și câțiva funcționari au fost destituiți de însuși răposatul Mitiță Sturdza. A intervenit Parchetul. E adevărat că a urmat o ordonanță de neurmărire; dar cine poate zice că, atunci nu a fost nimic neregulat în gestiunea ce se critică?

Pentru a pune capăt, în viitor, la astfel de lucruri, comitetul delegaților este convins că e destul ca, de acum înainte controlul Statului să fie continuu și real. La aceasta se va ajunge prin modificările ce v'am propus.

Domnul Dr. Bardescu v'a vorbit, Domnii mei, de alegerile delă Credite. Se poate, că alegerile ce s'au făcut pe vremuri nu aveau limpezimea cristalului. Dar însuși Domnul Dr. Bardescu recunoaște că nici 30% din societari nu sunt aderenții partidului ce stăpânește la Credite. Cu drept cuvânt, amicul meu Miclescu vă spunea că, de este așa după cum spune Doctorul Bardescu, pe dată ce alegerile delă Credite vor fi curate, administrația Creditelor va încetă să mai fie monopolul unui partid politic. La acest rezultat se ajunge prin dispozițiunile ce am introdus în lege: desființarea procuratorilor și asigurarea libertății alegerii și secretul votului.

Domnilor Senatori, Creditele funciare sunt o creație a partidului conservator, a Ministrului

Lascar Catargi la 1873. Este neîntemeiată pretențiunea partidului liberal, care revendică numai pentru sine meritul întemeierii Creditelor funciare, pe baza asocierii mutuale a proprietărilor împrumutați. Ce ați zice Dv. dacă astăzi partidul liberal ar revendică pentru sine, meritul reformei pe care o facem noi acum, întemeindu-se pe faptul că, Ministrul Finanțelor Săulescu, a fost împotriva ei și s'a retras din cabinet? Ei bine, aproape la aceasta se reduce tot temeiul celor ce atribuiesc numai partidului liberal, meritul de a fi creat singur Societățile de Credit fonciar în România.

Ministrul de finanțe Mavrogheni eră partizanul ideii de a se întemeia un credit funciar de către capitaliști. Partidul Conservator, prin șeful lui de atunci Lascar Catargi, prin majoritățile parlamentare, a fost de acord cu liberalii și în contra concepțiunei lui Mavrogheni. Mavrogheni s'a retras din minister, iar guvernul conservator a fondat astfel creditele funciare, ca societăți mutuale. Principiul ce caracterizează societățile mutuale, este faptul că, ele se administrează singure, prin administratori aleși de către societari.

De am admite amendamentul Doctorului Bardescu, ar fi să părăsim tradițiunea conservatoare, să violăm un principiu de drept. Comitetul delegaților nu a voit să păsească pe calea aceasta. Sunt sigur că nici Dv., Domnilor Senatori, nu vă veți lăsa să fiți ispitiți de talentul

și pasiunea cu care Domnul Dr. Bardescu își susține părerile sale.

Vorbește D. Dr. Bardescu în favorul amendamentului și D. C. C. Arion Vice-Președinte al Consiliului, Ministru de Externe și Ad interim de Finanțe în contra.

Camera respinge amendamentul.

COHESIUNE NAȚIONALĂ

Ședința Senatului din 28 Septembrie 1918.

Se ia în discuție proiectul de lege votat de Camera Deputaților, prin care se modifică art. 16 din legea învățământului secundar și superior.

După citirea raportului, se deschide discuția generală.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, acest proiect de lege de natură fiscală, se impune cu atât mai mult astăzi când bugetul ne este atât de puțin echilibrat, și când suntem eu toții datori să căutăm mijloacele prin care să putem întreține așezămintele culturale, cum sunt în cazul de față gimnaziile și liceele; dar este și un proiect de lege educativ, așa putea zice chiar social.

La noi este o prea mare pletoară intelectuală. Toți ne-am obișnuit să ne trimitem copiii la gimnazii și licee.

Punându-se taxe mari, se țârmuresc aceste porniri, cari nu au dat roade bune nicăeri.

În Rusia așa s'a ajuns la bolșevism. La noi s'a deschis calea funcționarismului, ce îngreunează în mod considerabil budgetul Statului. Așa dar acest proiect de lege este binevenit. El trebuie primit cu plăcere. În secțiunea din care fac parte, acest proiect de lege a fost primit cu aceeaș bunăvoință cu care trebuie să-l privim cu toții. Ceeace ne-a impresionat în mod neplăcut, a fost însă o anumită dispozițiune dela art. 16 bis. În unanimitate am admis proiectul; dar tot în unanimitate am respins acest articol, și am însărcinat pe delegatul nostru să susție în comitetul delegaților părerea noastră.

Delegatul nostru, D. Moise Pacu, lipsește însă, astfel că atât personal cât și în numele colegilor mei, cari sunt de aceeaș părere, mă găsesc dator să expun înaintea Domniilor Voastre care sunt vederile noastre asupra acestui articol.

Este vorba, cum zisei, de art. 16 bis, ce sună astfel: „Scutirile de taxe depline și pe jumătate se vor acorda elementelor care fiind lipsite de mijloace, făgăduesc în ordinea etică însușiri alese de cohesiune și solidaritate națională“.

Mai înainte, pentru a fi scutit de taxe, se cerea sărăcia și o notă oarecare. Domnului Ministru i s'a părut — poate cu drept cuvânt — că nota aceea, care de multe ori este egală cu a altor elevi, nu poate fi un criteriu. A crezut de asemenea că numai lipsa de mijloace nu este un motiv de scutire de taxe. Atunci s'a gândit la

un alt criteriu, spre a scuti pe elevi de taxele școlare.

A găsit că numai acei școlari merită să fie scutiți de taxe școlare, cari prezintă însușiri deosebite de coeziune și solidaritate națională.

Domnii mei, vă mărturisesc că acest criteriu pe noi ne-a speriat atât din punctul de vedere politic, cât și din punctul de vedere educativ.

Din experiență știm cu toții, Domnilor Senatori, că atunci când se acordau premii școlare elevilor meritoși, se naște în sufletele lor, în loc de emulațiune, invidie și ură.

Pentru ca să se pună capăt acestei stări de lucruri, care după cum vă spusei nu putea duce la rezultatul dorit, miniștrii cu pricepere și călăuziți de bune sentimente au desființat această clasificatiune, ca una ce a dat naștere la intrigi și vrăjmășii ce uneori au persistat până la sfârșitul vieții unora.

Dar dacă atunci când eră vorba numai de anumite frunze, de câteva nenorocite de volume, a fost cu putință ca ele să încolțească în inimile celor de pe băncile școlii, sentimente urâcioase; la ce trebuie să ne așteptăm când după un astfel de criteriu, se va decide cine urmează să fie scutit de un bir?

Și atunci altă întrebare: oare această coeziune socială, această solidaritate națională pe care cerem copiilor, nu va fi ea un nou mijloc de învrăjbire?

Nu va dà loc unor clasificări, ce vor încolți ira între copii, cu atât mai tare, cu cât, Domnii mei, aci nu mai este vorba de coroanele și de

cărțile dela distribuirea de premii, ci este vorba de o taxă anuală de patru sute lei, de un bir ce interesează foarte mult pe părinții copiilor ?

Nu prezintă oare un pericol faptul că de aci înainte însăși părinții elevilor vor căuta să îndemne pe copii la ipocrizie, la delațiune ?

Căci se vor găsi părinți cari vor îndemna pe fiii lor să arate că altul nu are solidaritate națională, ori că nu are coesiune națională; un lucru foarte periculos din punct de vedere educativ. Copiii se vor învăța mincinoși și invidioși. Vor căuta să-și ascundă sentimentele, pentru a putea obține nota de care au nevoie pentru ca să poată fi dispensați de taxe.

Cunosc bunele intențiuni ale Domnului Ministru de Culte și Instrucțiune Publică. Știu că are de gând să dea directorului și dirigintelui de clasă o situațiune înaltă, care să le permită să fie de aci înainte judecători integri ai acestor însușiri. Totuși mă întreb: corpul nostru didactic secundar, a ajuns el astăzi la acel nivel moral, încât să avem absolută siguranță că aprecierile lui nu vor fi călăuzite de patimi politice, ce din nenorocire sunt atât de puternice, de când legile permit și profesorilor să fie aleși în adunările politice, ori să ocupe anumite funcțiuni administrative ?

Mă tem că nu.

Și atunci mă întreb din nou :

Nu ar fi oare mai bine să înlăturăm acest al doilea criteriu? Oare sărăcia nu este suficientă pentru ca să îndreptățească scutirea de taxă a unui școlar? Cine este sărac și dacă își trece clasa, nu ar putea fi scutit înaintea oricărui al-

tu? Și dacă nu, care ar fi soluțiunea? Evident că ea va fi greu de găsit altfel, însă cu oarecare bunăvoință se va putea găsi și altele.

Nu mă gândesc să propun vreun amendament la acest articol. Rog însă pe Domnul Ministru să se oprească asupra acestor argumente cari ne-au călăuzit pe noi. Ele mi se par destul de puternice și destul de întemeiate; de aceea îl rog cu insistență să binevoiască să renunțe el însuși la acel alin. din art. 16 bis, care pe noi ne îngrijorează, și să ceară el singur amendarea articolului.

De altfel bănuiesc că Domnul Ministru ar fi făcut acest lucru, dacă nu s'ar teme că încheierea lucrărilor parlamentare ar putea împiedeca trecerea legii din nou prin Camera suroră.

În tot cazul, aștept dela Domnii Ministru al Instrucțiunii Publice să ne dea asigurări, că acest criteriu al scutirii de taxe școlare nu va fi, în aplicarea lui, nici un moment, un instrument inchizitorial.

Domnii mei, în tot cazul nu pot părăsi tribuna, fără să îmi exprim temerea, că această inovațiune are și o latură politică primejdioasă. Mă tem că dacă se va menține redacțiunea art. 16 bis așa cum a fost votată în Cameră, Domnul Ministru al Instrucțiunii Publice va procura colegului său dela externe, aceleași neplăceri pe cari în 1904 acțiunea răposatului Spuru Haret le-a procurat Departamentului Afacerilor străine.

D. Ministru al Instrucțiunii răspunzând, susține proiectul așa cum a fost votat de Cameră și Senatul îl admite.

cărțile dela distribuirea de premii, ci este vorba de o taxă anuală de patru sute lei, de un bir ce interesează foarte mult pe părinții copiilor ?

Nu prezintă oare un pericol faptul că de aci înainte însăși părinții elevilor vor căuta să îndemne pe copii la ipocrizie, la delațiune ?

Căci se vor găsi părinți cari vor îndemna pe fiii lor să arate că altul nu are solidaritate națională, ori că nu are coesiune națională; un lucru foarte periculos din punct de vedere educativ. Copiii se vor învăța mincinoși și invidioși. Vor căuta să-și ascundă sentimentele, pentru a putea obține nota de care au nevoie pentru ca să poată fi dispensați de taxe.

Cunosc bunele intențiuni ale Domnului Ministru de Culte și Instrucțiune Publică. Știu că are de gând să dea directorului și dirigintelui de clasă o situațiune înaltă, care să le permită să fie de aci înainte judecători integri ai acestor însușiri. Totuși mă întreb: corpul nostru didactic secundar, a ajuns el astăzi la acel nivel moral, încât să avem absolută siguranță că aprecierile lui nu vor fi călăuzite de patimi politice, ce din nenorocire sunt atât de puternice, de când legile permit și profesorilor să fie aleși în adunările politice, ori să ocupe anumite funcțiuni administrative ?

Mă tem că nu.

Și atunci mă întreb din nou :

Nu ar fi oare mai bine să înlăturăm acest al doilea criteriu? Oare sărăcia nu este suficientă pentru ca să îndreptățească scutirea de taxă a unui școlar? Cine este sărac și dacă își trece clasa, nu ar putea fi scutit înaintea oricărui al-

tul? Și dacă nu, care ar fi soluțiunea? Evident că ea va fi greu de găsit altfel, însă cu oarecare bunăvoință se va putea găsi și altele.

Nu mă gândesc să propun vreun amendament la acest articol. Rog însă pe Domnul Ministru să se oprească asupra acestor argumente cari ne-au călăuzit pe noi. Ele mi se par destul de puternice și destul de întemeiate; de aceea îl rog cu insistență să binevoiască să renunțe el însuși la acel alin. din art. 16 bis, care pe noi ne îngrijorează, și să ceară el singur amendarea articolului.

De altfel bănuiesc că Domnul Ministru ar fi făcut acest lucru, dacă nu s'ar teme că încheierea lucrărilor parlamentare ar putea împiedeca trecerea legii din nou prin Camera suroră.

În tot cazul, aștept dela Domnului Ministru al Instrucțiunii Publice să ne dea asigurări, că acest criteriu al scutirii de taxe școlare nu va fi, în aplicarea lui, nici un moment, un instrument inchizitorial.

Domnii mei, în tot cazul nu pot părăsi tribuna, fără să îmi exprim temerea, că această inovațiune are și o latură politică primejdioasă. Mă tem că dacă se va menține redacțiunea art. 16 bis așa cum a fost votată în Cameră, Domnul Ministru al Instrucțiunii Publice va procura colegului său dela externe, aceleași neplăceri pe cari în 1904 acțiunea răposatului Spiru Haret le-a procurat Departamentului Afacerilor străine.

D. Ministru al Instrucțiunii răspunzând, susține proiectul așa cum a fost votat de Cameră și Senatul îl admite.

REFLEXIUNI ASUPRA ÎNVĂȚĂMÂN- TULUI

*Sedința Cercului de studii al partidului progresist
din 24 Mai 1919.*

D. M. Theodorian-Carada: Domnii mei, se vorbește din nou de reforma învățământului. Ministrul Instrucțiunii Publice — așa cel puțin spun ziarele, cu învoirea censurei — consultă pe cei pe cari îi socotește Domnia Sa mai pricepuți. E bine că s'a chemat la consfătuirile dela Ministerul Instrucțiunii și profesorii din teritoriile alipite la patria mamă. Unificarea învățământului nu se poate concepe fără de o reformă a învățământului dela noi; reforma aceasta o impun mai cu osebire rezultatele puțin satisfăcătoare ce au dat până acum toate reformele școlare ce se experimentează ia noi, de un sfert de secol.

Școala primară este mașina ce dă viață poporului. Invățământul secundar poate fi numit, Domnii mei, atelierul în care se făurește inima poporului, și universitățile cel în care se plămădesc creerii lui. Mai de mult, claselor secundare li se zicea clase de umanoară, les humanités. Clasele astea sunt menite să facă oameni și să pregătească pe cei ce se destină studiilor mai înalte. În regulă generală, Domnilor, unul ce a absolvit liceul trebuie să știe toate câte se pretind azi unui om cult. Universitatea dă cunoștințe speciale; cultura generală se capătă, sau mai exact trebuie să se capete în liceu.

Un bacalaureat al Sorbonei e un om cult, ce poate ceti o carte latinească *à livre ouvert*. Acelaș lucru se spune de cei ce au dobândit matura în școlile din fosta monarhie austro-ungară, de absolvenții gimnaziilor din Basarabia. Toți știu carte. Nu tot așa putem zice azi, despre absolvenții liceelor noastre.

Și nu putem spune bine de absolvenții liceelor noastre pentrucă, așa cel puțin cred eu, desființarea bacalaureatului a scăzut nivelul școalei.

În Iunie 1886, am absolvit liceul Carol I din Craiova șaptesprezece elevi, și în sesiunea din Septembrie nu am luat bacalaureatul decât șapte. Pe atunci, liceul acela eră unicul în toată Oltenia și la Craiova veneau să facă liceul și slatinenii. Acum, la Severin există încă un liceu cu bun renume, iar cei din Râmnic, Caracal și Slatina își trimit copiii mai mult la liceul din Pittești ori în Capitală. Cu toate astea, acum numai din liceul din Craiova, pe fiecare an dau

năvală la Universitate trei sute de absolvenți, pe cari nu îi cercează nimeni de au pregătirea necesară pentru a face studii mai înalte.

Cantitativ suntem incalculabil în progres, dar am regresat calitativ. Am avut ocazia să dau de licențiați în drept, nu numai incapabili de a redacta o petiție, dar și incapabili de a o copia fără greșeli de ortografie și de punctuație.

Înainte de război mi-a fost recomandat, ca să-mi aranjeze biblioteca, un student în litere, secția istorică. Foarte senin, mi-a spus că Dna de Maintenon a fost amanta lui Ludovic XV. Dar nu mai insist, căci nu cred să fie cineva care să poată tăgădui că reformele la care a fost supus învățământul secundar dela 1894 încoace nu au dat roade bune.

Până atunci, timp de treizeci de ani, în liceele române s'a predat șapte ani învățământul clasic. Cei ce voiau însă să intre în Universitate, erau datori să-și capete dela Universitate și în fața unei comisiuni de profesori universitari, titlul de bacalaureat în științe și litere.

Programul eră încărcat poate, desigur că îndoitul bacalaureat eră de prisos. E drept că erau și fabrici de bacalaureat, grație cărora cei bogați isbuteau uneori să treacă hopul mai ușor. Dar cu toate astea, sub regimul legii din 1864, o mulțime de elemente slabe s'au poticnit la bacalaureat, și astfel în Universitate au pătruns mai numai cei ce dau nădejdi să poată fi din elita intelectuală a națiunii.

Corpul didactic eră pe atunci scandalos de slab retribuit. Unii dascăli, spre a-și echilibra

bugetul, dau lecții particulare, deschideau pensionate. Nu erà ideal; dar așa cum erau dascălii noștri, nu erau infectați de plaga politicianismului. Mai puțin inamovibili decât îi face legea de la 1864, puși sub direcția celor mai distinși profesori secundari și supraveghiați de inspectori destoinici, ei se puteau ridică tot mai sus. Foarte ușor corpul didactic s'ar fi primenit, prin scoaterea la pensie a celor mai bătrâni, și asigurând ca școala normală superioară să corespundă menirei sale.

S'au gândit unii la o reformă înțeleaptă, dar la 1875 și în 1891, camerele conservatoare n'au voit să aprobe reformele lui Maiorescu. Camerele liberale nici n'au luat în discuție publică reforma lui Dumitru Sturdza. D. Take Ionescu și răposatul Haret au fost mai norocoși, și pentru asta poate învățământul secundar e mai nenorocit; căci reformele lor au adus școala secundară în halul ăsta. Nu discut intențiile nimănu, nu mă îndoesc că amândoi au crezut că fac bine ceea ce fac. Rezultatele arată însă, că s'au înșelat amar. Programele s'au schimbat nu mai știu de câte ori. Profesorii nici nu mai știu la ce anume școală contează. Bifurcație și trifurcație, liceu cu opt clase azi, cu șapte mâine, când examene anuale, când numai de absolvire, corijențe, repetențe; de toate auzim, de toate cetim, și bieții miniștrii nu mai știu nici ei ce soluții să dea controverselor pricinuite de atâta harababură. Se încurcă sărmanii în propriile lor legi și regulamente, decizii și programe, ce se promulgă, se revoacă și se reinvie spre marea bucurie a ce-

lor ce se îndeletnicesc cu intervenții la Minister și la inspectorate.

Senatori și deputați, consilieri județeni ori comunali, prefecți sau primari, administratori sau inspectori, profesorii consideră catedra ca un beneficiu comercial, și lasă elevii pe mâna unor suplinitori, ce uneori plătiți cu 60 de lei pe lună, nu sunt studenți universitari măcar, și îi schimbă de câte trei ori pe an. Cunos, Domnilor, cazuri precise, și de aceea nu mă mir când un absolvent de liceu îmi spune că Volga isvorăște din Pădurea Neagră și se varsă în Marea Neagră. Ceeace mă minunează pe mine, este că nivelul școlii secundare nu scade și mai jos.

Dar tocmai de aceea, mă bucur când aud că D. Ministru al Instrucțiunii Publice e preocupat de reforma învățământului. Și nu-l șicanez. Nu-l întreb de ce a desființat învățământul mediu, organizat de D. Costică Arion, învățământ ce ar decongestionă liceele, elevii mediocrii găsind în acele școli atât cât le ajunge; nici de ce nu aplică reformele Domnului Mehedinti, un cunosător al nevoilor școlare. Noi ne ridicăm ceva mai sus cu privirele.

Recunoaștem bunăvoința acelor ce au ciopârțit liceele, și le acordăm circumstanțe atenuante, căci știm că nu au făcut decât s'au călăuzit și ei de ce se făcea atunci în Franța și au căzut în aceleași greșeli. Se credea că învățământul clasic e de prisos. Bifurcațiile și trifurcațiile noastre, nu sunt decât stângace copii ale reformelor franțuzești din vremea când se credea la Paris că în organizarea școlii secundare germa-

ne, trebuie aflată taina dezvoltării prodigioase a Germaniei. Azi se vede însă că tocmai această unilateralitate a școlilor nemțești, lipsa unui ideal clasic a adus pe nemți unde sunt azi. Căci nicăeri învățământul clasic nu e mai înfloritor ca în Anglia. În Anglia, autorii latini și elini se citesc în original. Edițiile cele mai bune ale autorilor clasici, apar în Anglia. Din Oxford ies cei mai erudiți eleniști.

În Franța, niciodată nu a dispărut cu totul prețuirea clasicismului și mulți au criticat inovațiile de care ne plângem și noi acum.

Intr'un congres al comerțului și al industriei franceze, la 1912, marii industriași și fabricanți au votat o moțiune cerând a se reintroduce învățământul clasic, în interesul dezvoltării industriei și comerțului. Ei au constatat că inginerii ce nu aveau decât învățământul zis modern sunt unilaterali, și mult inferiori celor ce sunt bacalaureați în științe ori în litere. S'a vorbit atunci în presa franceză, de falimentul învățământului modern. Căci repet, un adevăr de ne tăgăduit este, mi se pare mie, că în licee trebuie să capete toate cunoștințele ce fac un om întreg, și că numai învățământul clasic dă toate aceste cunoștințe.

Lucrul acesta l'au înțeles alții; și în gimnaziile din Ardeal, alături de viitorii medici, avocați și ingineri, învață și viitorii preoți. Numai după ce dobândesc matura, unii se duc la drept, alții la inginerie ori la școale de meserii, și cei cu vocație preotească în seminare, ori la facultăți.

tatea de teologie, după cum vor să devie preoți la sat cri au țeluri mai superioare.

Timpul nu-mi permite să dezvolt mai mult tema aceasta, și nici nu mă gândesc să vă prezint soluțiuni definitive. Câte am spus sunt de ajuns, ca să înțelegeți că nivelul universitar scade din pricină că în licee elevii nu capătă instrucția de care au nevoie.

Cauzele pentru cari liceele nu mai produc tineri pregătiți să facă studii mai înalte, sunt trei: întâiu, specializările în licee au distrus aproape cu totul clasicismul; al doilea, examenul de absolvire a liceului trecut în fața profesorilor cari au trecut pe elevi dintr'o clasă într'alta, duce fatal la aceea că tuturor li se dă și absolvența; al treilea, în fine, este dispoziția care cere aceiaș diplomă atât celor ce vor pătrunde în Universitate, cât și celor ce vor să facă serviciul militar redus.

Așa fiind, trebuie să ne întoarcem de unde am plecat. În șapte clase liceale să se predea istorie și geografie, limba latină și elenă, puțină filozofie, multă religie, științele naturale, cele phisico-chimice și matematice, limba română, franceză și germană. Absolvenții acestor șapte clase să facă serviciul militar cel mai redus. Cei ce intră în Universitate, să dobândească dela Universitate, în urma unui examen, diploma de Bacalaureat în litere sau științe. Pentru ca să fie primiți la aceste examene, absolvenții liceelor, tot în liceu, vor trebui să facă un an preparator, în care se vor specializa în studiile necesare spre a fi bacalaureat în litere sau științe. Așa se

poate face treabă. Ne trebuie, cum zice francezul, chercher midi à quatorze heures.

Programe și organizații nu fac însă, Domnii mei, nici două parale, dacă profesorii secundari nu se întorc la școală, ca să-și vadă de treburilor. Pentru aceasta se cere să nu li se mai acorde concedii în timpul anului, pentru nimic alt decât în caz de boală. Să înceteze directorii și inspectorii ce se schimbă, după cum și guvernul. Directoratul liceului trebuie să fie o funcție inamovibilă, pe care nimeni nu o poate primi decât renunțând definitiv la catedră. Înțeleg să fie mai bine plătit ca un profesor și ca să i se dea titlul onorific de profesor universitar. Inspectoratul o carieră deosebită, în care cel ce intră încetează pentru totdeauna a mai fi profesor. Toți trebuie bine plătiți, se înțelege.

Școlile secundare, instalate la țară în vechi mânăstiri ce nu trebuie nici să se ruineze, nici să rămâe pușcării, cum au fost transformate din nechibzuire, să fie declarate persoane juridice, capabile să capete averi prin donațiuni și testamente. În Grecia, Statul nu cheltuește o lăscăe cu învățământul; fiecare școală elementară, liceu ori universitate își are averea ei, dobândită dela cei ce au învățat carte acolo și s'au procopșit, ori dela alți bogătași.

În licee se va învăța cu plată, dar să se acorde burse suficiente pentru cei săraci, ca astfel cei meritoși din sate și dela orașe, fără deosebire de neam ori de lege, să-și lumineze mintea și să-și încălzească inima la acelaș foc sacru, toți fără deosebire. Cu chipul acesta toată elita in-

telectuală de mâine va fi și democratică și în unire sufletească.

În orașe școlile medii, și în sate școli de grădinarie, de agricultură ori de meserii, în chip gratuit ar sta la dispoziția celor ce fără ca să facă parte din intelectualitatea cârmuitoare, vor să se lumineze mai bine decât în școlile primare. Așa s'ar decongestionă liceele, fără greutate.

Am zis că liceele trebuie să primească pe toți, fără deosebire de neam ori religie, și mențin că așa e drept și e bine. Dacă totuși vor fi confesiuni cari vor ține să-și întrețină școli și licee, nu e nici un rău. Totul e ca profesorii să fie capabili și învățământul după acelaș program. Bine înțeles însă, că lecțiunile vor fi în parte făcute și în românește, neapărat istoria și geografia, limba română și dreptul constituțional. Cum mai toți cei ce absolvesc liceele trec în Universitate, elevii acestor școli vor avea tot interesul să învețe bine românește, ca să treacă bacalaureatul.

Dar mai este ceva: pentru ca profesorii secundari să fie la înălțimea cerută, trebuie ca Universitatea să fie mai presus de orice critică. Astă vară, la Senat, am fost președinte'le comitetului delegaților ce a cercetat modificările propuse de D. Mehedinți și care fuseseră primite tale quale de Cameră. Noi le-am cernut și cred îmbunătățit. D. Dr. Bardescu, amicul nostru, a propus ca să nu poată ajunge profesor la facultatea de medicină, dacă nu are patru ani de vechime ca medic primar de spital. Am primit cu toții propunerea; ba am lărgit-o, hotărând ca la drept să se ceară patru ani de avocatură sau

În magistratură, la litere și științe patru ani de profesor secundar și la teologie de seminar. Nu credeți că eră bine? Noi am mers mai departe. Dându-ne seama, de abuzul ce se face cu art. 81, l'am modificat în așa fel încât, cei ce nu au titluri academice, dar au faimă de oameni învățați și cel puțin trei volume tipărite, pot fi numiți profesori extraordinari, fără leafă, dar bucurându-se de toate drepturile profesorilor universitari și cu obligația de a face cel puțin patru prelegeri pe an. Facultatea, patru ani mai târziu, ar fi putut cere crearea prin decret regal a unei catedre pentru profesorul extraordinar ce ar fi meritat-o.

Legea a rămas în cartoanele Ministerului, deși cred că e cea mai bună din toate câte au fost votate în Parlamentul dela Iași, privitor la învățământ, și regret că nu e destul de cunoscută ca să slujească de izvor celor ce se gândesc la reforma învățământului. (Aplauze).

Dar v'am ostenit, Domnii mei! Sfârșesc, spunându-vă că nu-mi închipui că am rezolvat eu astă seară o problemă așa de gravă. Aducând-o în discuție, am voit numai să vă atrag atențiunea asupra unei chestiuni de a cărei soluțiune depinde viitorul neamului nostru mai mult decât se crede, și fiindcă ar fi păcat să fie rezolvată prin decrete legi cu măsuri pripite, care mai întotdeauna sunt și nechibzuite.

Cel puțin pe chestii de acestea ar trebui să fim toți de acord, contribuind fiecare cu cunoștințele noastre la soluționarea lor cât mai perfectă.

CE SUNT PROGRESIȘTII

*Sedința Comitetului executiv al partidului progresist
din 11 Decembrie 1922.*

În ședința această se preconizează fuziunea cu partidul poporului, alții se gândeau la țărăniști ori la partidul național.

D. M. Theodorian-Carada: Domnii mei, dacă ași fi pesimist, v'ași spune că, faptul că fără a se fi adresat și nouă, Coroana a readus pe liberali la guvern, și puțina simpatie ce alegătorii ne-au dovedit în ultimele trei alegeri generale, sunt semnificative.

De ași fi optimist, v'ași vorbi de greutatea prin care trece guvernul și de incapacitatea dovedită a noilor partide, ca să vă asigur că foarte curând vom fi chemați să guvernăm.

Nu am însă fericirea de a fi optimist, și Dumnezeu m'a ferit de betesugul de a vedea totul în negru. Imi place să privesc adevărul în față și să-l mărturisesc.

Partidul conservator și-a înscris numele pe pagini foarte onorabile din istoria lungii domnii a lui Carol. În toiu războiului balcanic, din care am eșit cu cinste și câștig, grație conducerii lui Maiorescu, având în frunte pe junimiști, el a săvârșit o operă glorioasă.

Cu toate astea, cea mai frumoasă pagină în istorie, și-a asigurat partidul acesta prin atitudinea sa în timpul marelui război. Dacă v'ași face o conferință, v'ași dovedi negru pe alb că la înfăptuirea idealului național șeful nostru, D. Marghiloman, are cel puțin tot atâta merit, cât și D. Ionel Brătianu.

Ca să ducem politica ce am dus, ne-am anemiât. Se poate spune de partidul istoric conservator, că a murit întemeind România Mare.

Voci: Partidul conservator trăește încă.

D. M. Theodorian-Carada: Veți vedea numai decât cum trăește. Partidul istoric conservator a fost desființat printr'acel act unic în istorie, care a anulat lucrările unei întregi legislaturi. Lovitura a fost mortală. De atunci n'a mai rămas viu, decât ceace a fost și este încă junimismul. În Noembrie 1918, cei rămași în picioare, ne-am adunat în saloanele Domnului Marghiloman și ne-am refăcut. Am întemeiat partidul progresist, care ca și cel altădată numit constituțional, nu este decât junimismul. Doctrină ce cere cinste și legalitate în politica internă, demnitate și realism în politica externă, iar în amândouă capacitate.

Partidul acesta trăește de patru ani, și parti-

dul acesta, cred eu, are încă un rol de jucat.

De aceea sunt hotărât împotriva oricărei fuziuni. Celor ce cred că ar trebui să facem orice sacrificiu, ca să fuzionăm cu unul din partidele din opoziție, le voiu aminti un fapt pe care cei mai mulți dintre cei ce sunteți azi aici, nu-l cunoașteți.

Sub ocupație, la 1 Februarie 1917, D. Marghiloman ne-a convocat pe cei rămași în teritoriul ocupat la o consfătuire, la care a venit și Maiorescu. Acolo s'a ridicat cineva ca să susție că trebuie să facem sacrificii personale și să fuzionăm cu grupul lui Carp. Noi am rămas neclintiti în jurul Domnului Marghiloman. De ascultam sfatul acela, partidul conservator murea în urită postură, pe când așa ne putem mândri cu actele noastre.

În anul acesta, Domnul Marghiloman și-a depus în mâinile noastre demisia dela șefia partidului. I-am respins-o în unanimitate. Am fost cu toții de acord, că partidul nu poate trăi fără Domnul Marghiloman. Ce s'a petrecut de atunci, de am ajuns noi totul, și D. Marghiloman nimic? Știu. Diferite partide, mai mult sau mai puțin noi, vor să se întărească și stăruesc să fuzionăm cu ele. Asta nu se poate, Domnilor. Noi avem o tradiție, tradiția junimistă, și pe noi ne conduce bărbatul de Stat ce are încrederea noastră. Să mergem dar înainte, așa cum suntem.

V'am spus că nu sunt optimist. Nu vă garantez că mergând înainte, vom fi desigur și chemați să guvernăm țara. Noi ne vom fi făcut în-

să datoria de oameni cu minte, de oameni de caracter.

Căci mă tem că fără noi, nu se va putea face nimic bun, nici de stânga, nici de dreapta. „La ai săi a venit, și ai săi pe dânsul nu l-a cunoscut“, zice Scriptura. De aproape două mii de ani, din pricina aceasta, asupra poporului israelit apasă o grea răspundere și este hulit. Sper că nu se va zice așa și de oamenii politici din zilele noastre.

Ar fi atât mai rău pentru ei. Noi însă vom rămâne gruparea cea mai demnă, cea mai cinstită. Asta putem face. Asta este mult.

Pentru toate aceste cuvinte, rămân la părerea mea, care văd că e și a celor mai mulți dintre Dunneavoastră. Am zis !

Comitetul decide să rămâne strâns unit în jurul Domnului Marghilomnă, și respinge propunerile de a fuziona cu vreunul din partidele din opoziție.

IN PREVEDEREA GREUTAȚILOR CE SE VESTESC

Sedința Senatului din 3 Decembrie 1926.

D. Mariu Theodorian-Carada: Domnii mei, una din lipsurile Constituției din 1923, ce ne cărmuește astăzi, și nu o lipsă din cele mai neînsemnate, este aceea că a păstrat neatinsă acea dispoziție a Constituției din 1866, ce lasă numai în sarcina Camerei Deputaților, cercetarea bugetului și votarea creditelor.

Este regretabil că în Adunările Constituante nu s'a găsit cine să atragă atențiunea consituanților, că acea dispoziție își avea rostul ei în Anglia, acum cinci sute de ani, când birnicii nu erau reprezentați decât în Camera Comunelor, căci din Camera Lorzi'or nu făceau parte decât acei pe cari nu-i interesă bugetul decât din punctul de vedere al pensiilor și recompenselor pe cari le încasau.

În țările în cari domnește sufragiul universal,

nu se cade ca finanțele țării să stea numai sub controlul unei singure adunări. Exemplul Franței stă de față și arată că este mai bine dacă bugetul și creditele trec prin ambele camere, căci ies mai cernute.

D. C. G. *Dissescu*: Așa am cerut eu în Senat.

D. *Mariu Theodorian-Carada*: Atât mai bine pentru D. *Dissescu* și atât mai rău pentru cei ce nu l'au ascultat. De altmintrelea nu am relevat această lacună a Constituției decât ca să fiu de acord cu acel orator care m'a precedat la această tribună, și care a observat, cu drept cuvânt, că din pricina acestei lipse, discuția răspunsului la Adresă este unicul prilej pe care-l are Senatul de a discuta politica generală a țării; și că prin urmare discuția la Adresă, cel puțin în Senat, trebuie să fie cât mai largă, cât mai amănunțită.

Am aplaudat din toată inima, Domnii mei, acel paragraf din Mesajul Tronului în care ni se amintea necesitatea continuității la guvern, și mă bucur că în proiectul de răspuns pe care-l discutăm se revine apăsându-se asupra nevoiei unei continuități constante. Trebuie însă să fac o observație: Continuitatea constantă cere reciprocitate. Continuitatea constantă nu e cu puțință, când e vorba de legiuiri pripite sau care leagă mâinile guvernelor următoare. (Aplauze).

Și când spun aceasta, Domnilor, sunt de acord cu partidul liberal, care timp de patru ani, în guvernarea sa din 1895—1899, nu a aplicat legea minelor.

Și poate că bine a făcut.

Sunt de acord cu partidul liberal, care mai târziu nu a aplicat legea contenciosului administrativ, opera Domnului Alexandru Bădărău, pentru că sunt împrejurări când *ad impossibilia nemo obligatur*.

Cu aceste rezerve, continuitatea este absolut necesară.

Cred că politica de continuitate poate fi aplicată chiar în chestiunea minorităților.

Toți suntem de acord că nu se poate aduce nici cea mai mică știrbire principiului de Stat național și unitar al României.

Voci: Așa este !

D. Mariu Theodorian-Carada: Cred că toți suntem iarăși de acord că în cadrele unui Stat unitar și național, trebuie să acordăm minorităților etnice toate înlesnirile menite a le face să se simtă mulțumite la noi în țară, să le lăsăm să se cultive în limba lor maternă, să le respectăm credințele, să le ajutăm să se desvolte în credința lor, să le sprijinim așezămintele profesionale cari trebuiesc supuse controlului Statului ce le subvenționează, pentru ca nu cumva vreuna din ele să fie ispitită a se transforma în cuib de iredentism. (Aplauze).

În aceste limite, Domnii mei, cred că este cu putință și sper că se va urma de acum înainte față de minorități o politică de continuitate.

Cu chipul acesta, partidele minoritare vor dispărea sau mai exact, minoritarii de frunte se vor risipi, alipindu-se fiecare de acel partid de

guvernământ ce se va potrivi mai bine cu simțimintele și mentalitatea fiecăruia.

De altfel mi se pare că noi exagerăm prea mult importanța chestiunilor minoritare.

Ele nu au amploarea ce le-o dăm noi, ele nu trebuie să îngrijească pe nimeni.

Să nu pierdem din vedere că toate minoritățile la un loc nu formează decât o șesime din populația României.

O voce: Sunt 12.000.000 de români și restul minoritari.

D. Theodorian-Carada: Pe cât știu eu, minoritarii nu trec peste 18 la sută din populația generală a țării.

D. I. C. Grădișteanu: Sunt o cincime.

D. Dr. C. Angelescu: E mult 18 la sută, eu cred că ei reprezintă 16 la sută.

D. Theodorian-Carada: Dar nici 20 la sută nu trebuie să ne înspăimânte. Pentru că în fața lor stau bloc 80 la sută de români neaoși. Și pe când românii formează un bloc unitar, minoritățile se deosebesc unele de altele prin limbă, religie, rasă și tradiție. Sunt în minoritate unguri, nemți, sârbi, bulgari, polonezi, ruși, ruteni, armeni, turci și tătari. Populațiuni ce nu au nimic comun: nici limbă, nici religie, nici rasă sau tradiție, uneori chiar se dușmănesc. Vedeti, prin urmare, că nu sunt, nu pot fi primejdioși. Să-i tratăm deci cu bunăvoință, să căutăm a ni-i apropia sufletește. Așa e drept, așa cere inte-

resul superior al Statului. Să se știe odată pentru totdeauna că România nu acordă privilegiului nici majorității, nici minorității, oricare ar fi aceea. Nu avem cetățeni de diferite categorii. Îi tratăm pe toți pe acelaș picior de egalitate și nu le cerem nimic alt decât să fie cetățeni credincioși ai Statului Român.

Și așa fiind, opoziția, mi se pare mie, nu e obiectivă când vorbește de cartelul dintre partidul poporului și partidele minoritare. Se face o mare nedreptate guvernului când i se impută faptul că la alegerile din Mai, în oarecari localități, membrii partidului maghiar ar fi venit la vot având în fruntea lor drapelul maghiar. Nu știu dacă este exact ce se pretinde. Ceeace pot să vă asigur eu, este că în județul în care m'am ales și pe care l'am cutreerat două luni de zile în lung și în lat, nu am zărit nicăeri drapelul maghiar sau măcar culorile acestui drapel. Admit însă că aiurea s'a putut întâmpla un astfel de abuz. Dar, fără să vrea poate, cei ce au comis acel abuz, dacă l'au comis, s'au dedat la o manifestație ce, în definitiv, numai spre proslăvirea tricolorului român a putut sluji.

Căci, atunci când alegătorii maghiari veneau la vot cu drapelul maghiar în frunte, ei se opreau în fața localului de vot deasupra căruia îalfâia tricolorul român. Și intrând să-și dea votul pentru generalul Averescu, ori pentru amiciei lui, alegătorii puneau jos drapelul unghuresc, îl închinau flămării ce falfâia deasupra localului de vot. Se poate oare o mai solemnă manifestație a adevărului ce strigă că pe meleagu-

rile românești nu stăpânește decât tricolorul român? (Aplauze).

Și apoi, drapel pentru drapel. Eu prefer la alegeri să văd drapelul maghiar închinându-se drapelului românesc, decât să aud că sub cutele tricolorului nostru se adună alegători pentru a li se propovădui regionalismul ori ura împotriva regătenilor, cari nu au altă vină decât că au murit în număr de 800.000 pentru desrobirea Ardealului. (Aplauze).

Am cerut continuitatea în chestia minorităților, mai cer însă în chestia aceasta și bună credință. Nu e bine să auzim criticându-se partidul poporului, pentru faptul că la Arad D. Bela Barabas s'a ales în cartel cu acest partid, când cu două luni înainte acelaș domn Bela Barabas se alesese în consiliul comunal al Aradului, în cartel cu partidul liberal.

D. Dr. C. Angelescu: Nu s'a ales în cartel cu liberalii.

D. M. Theodorian-Carada: Nu insistați, căci e așa cum spun: D. Barabas a fost ales în consiliul comunal din Arad în cartel cu liberalii. Nu se cade apoi să fie făcut responsabil partidul poporului de nesocotitul discurs al rabinului Tiresohn, căci dacă acum în urmă s'a ales senator în cartel cu partidul poporului, nu e mai puțin adevărat că în 1922 a fost ales în Cameră cu concursul liberalilor și patru ani de zile a făcut parte din majoritatea liberală, care a avut pentru D. Tiresohn toate amabilitățile.

D. Dr. C. Angelescu: Nu l'au ales liberalii, s'a ales singur.

D. M. Theodorian-Carada: Nu am obiceiul să afirm inexactități. Voiesc să spun adevărul și caut să-l spun în așa fel ca să-l poată ascultă oricine.

Si fiindcă veni vorba de D. Tiresohn. Dați-mi voie să vorbesc și de altă minoritate, care fără a fi o minoritate etnică, face să se vorbească prea mult de ea dela o vreme.

N'am fost, nu sunt și nu voi fi niciodată antisemit. Consider antisemitismul ca o doctrină a urii, ceva ce nu e nici creștinesc, nici românesc. Românii, în marea lor majoritate, nu sunt antisemiți, nu admit antisemitismul. Dacă însă dela o vreme auzim prea mult de frecări între evrei și creștini, pricina nu e că antisemiții s'au înmulțit, sau că-i ascultă populațiunea română. Nu. Pricina acestor foarte regretabile ciocniri este că evreii, dela o vreme, fac greșeli peste greșeli. Nu toți evreii, desigur, dar cei ce țin să se vorbească de ei. Tocmai azi, Domnii mei, îmi căzù în mână o scrisoare deschisă a unui deputat evreu în Camera din Budapesta, prin care zice coreligionarilor lui că: „atât cât nu fac ei greșeli, evreii nu au de ce să se teamă“.

Cunosc foarte mulți evrei ce au devenit buni români, și socotesc că asimilarea tuturor e cu putință.

O voce: Imposibilă.

D. M. Theodorian-Carada: Eu îi cred perfect asimilabili. Mai mult : socotesc că numai prin asimilare se poate rezolvă chestia evreiască la

noi, ca pretutindeni. Deaceea trebuiesc tratați ca o minoritate confesională, și numai confesională. Cu chipul acesta, eu cred că curentul pentru asimilare va crește. El ar face progrese mari, dacă evreii din România de azi nu s'ar fi lăsat stăpâniți de o psihoză primejdioasă, mai ales primejdioasă pentru ei. Sionismul le-a furat mințile. Iși închipuiesc că au redevenit un popor, uită că nu există popor fără limbă proprie și fără patrie. Că nu se învie o limbă moartă de mai bine de trei mii de ani și că sionismul e o utopie. De aci greșeli peste greșeli.

Mi-aduc aminte că în ziua când Bucureștii au fost mântuiți de ocupația streină, am ieșit în oraș și m'am minunat văzând în strada Lipscani numai drapele albe-albastre. Nu știam ce sunt acele drapele; și când am aflat că eră drapelul palestinian, am zis unui prieten ce mă însoțea că, de aș fi prefect de poliție, aș pune să se ridice numaidecât drapelele cu pricina, căci este iritant ca o populație ce reclamă drepturi politice în România să arboreze alt drapel decât cel românesc. Prefectul de atunci n'a avut prevederea necesară, poporul român s'a simțit jignit și masele au reacționat, în chipul nenorocit cum reacționează întotdeauna masele, dacă le provocă. Și totul din pricina nenorocitei psihoze, pe care o creiaza sionismul.

Ieri, Domnii mei, amicul meu, Mitropolitul Moldovei, mi-a dat acest ziar, în care am citit că în gazeta „Czernowitzer Morgenblatt” din 27 Noemvrie, s'a publicat un articol intitulat

„Der Religionsstifter im Lichte der Wissenschaft“, în care Domnul și Dumnezeu nostru Isus Hristos, Mesia cel adevărat, e tratat de „Scharlatan und Bauernfänger“, iar preoții lui drept trântori.

Iată, Domnii mei, unde din greșală în greșală duce sionismul pe evrei. Merg, din vina lor, acolo unde poate nu dorește nici cel mai pătimas antisemit.

Voci: Rușine.

O Voce: A sosit timpul să luăm sancțiuni.

D. M. Theodorian-Carada: Vă rog liniștiți-vă, Domnilor. Eu nu mă aprind. Eu sunt recunoscător lui Hristos-Dumnezeu că s'a dat de bună voie morții pe cruce, ca să ne mântuim noi oamenii; dar asta nu mă face să-l admir pe Iuda, cel care L-a vândut. Domnii mei, Hristos e Dumnezeu și poate face minuni oricând. Sunt cel mai înfocat partizan al reunirii tuturor creștinilor într'o singură biserică, ca să fie o turmă și un păstor, cum a fost la început. Și vedeți, Domnilor, minunea dumnezeiască: a doua zi după ce foiața din Cernăuți a cutezat să trateze pe Isus cum vă spusese, a doua zi s'au adunat la un loc, sub președinția Mitropolitului Nectarie Cotlarciuc, prelatul Svoboda, reprezentantul bisericii romano-catolice; părintele Lucasievici, reprezentantul bisericii armenesti; prelatul Szlepcó, reprezentantul bisericii greco-catolice; D. Arzt, pastorul comunității protestante, pentru ca într'un glas să protesteze împotriva însuței

aduse și să mărturisească împreună credința în divinitatea lui Isus. Vedeti, Domnilor, cum știe Christos să facă minuni! Ceeace n'au putut înfăptui atâtea sinoade și congrese, a isbutit să realizeze nemintosul acela dela Morgenblatt.

Dar chiar dacă unirea vremelnică încolțită în așa chip la Cernăuți va grăbi unirea veșnică a tuturor creștinilor de pe pământ, articolul acela va rămâne în veci de veci tot o infamie, ce trebuie înfierată. Mă adresez deci reprezentantului oficial al cultului mozaic în Senat și tuturor colegilor noștri de legea veche, și îi rog să se scoboare în mijlocul coreligionarilor lor cari au pierdut simțul realității și al proporțiilor. Să-i sfătuiască la înțelepciune și modestie. Să le aducă aminte, dacă au uitat, că cei de legea veche nu au de ce se teamă dacă se feresc de greșeli. Să-i ferească de alte greșeli, cel puțin în viitor.

Am făcut o digresiune, Domnii mei, o digresiune cam lungă, dar pe care o socotesc necesară. Revin însă la subiect și constat cu mulțumire că în ce privește politica externă, continuitatea a fost respectată de toate guvernele ce s'au succedat dela 1920 încoace. Un orator ce m'a precedat, a crezut că poate afla abârșia Micei Înțelegeri în acea coalitiție a naționalităților din Ungaria, ce s'au încheiat în Budapesta pe'a 1894, și care nu a putut trăi, pentru cuvinte asupra cărora nu e locul să insist. Ceeace este absolut sigur este, că în 1919 primul delegat al României la conferințele pentru pace dela Pa-

ris s'a gândit la înjgheizarea acestei înțelegeri, și dacă nu s'a încheiat atunci, vina nu e a României.

Dacă se putea încheia de atunci, multe neajunsuri de cari ne plângem cu drept cuvânt, ar fi fost evitate. Oricum, Mica Înțelegere s'a încheiat sub cel de al doilea minister Averescu. Ea s'a dezvoltat și a fost prelungită de guvernul liberal.

Mica Înțelegere, însă, tot pentru cuvinte asupra cărora nu insist, nu poate asigura complet pacea. De aceea a fost nevoie de alianța româno-po'oneză, de tratatul franco-român și în sfârșit de cel italo-român. Astfel, printr'o înțeleaptă și continuă politică externă, s'a asigurat pacea, pe care nimeni depe pământ nu o dorește cu mai multă sinceritate decât poporul român. (Aplauze).

D. Dr. C. Angelescu: Foarte bine.

D. M. Theodorian-Carada: Domnilor, cineva care m'a precedat la această tribună, a făcut oarecari rezerve în ce privește tratatul italo-român, și s'a insinuat că trebuie adăstat ca mai întâi Italia să ratifice tratatul din Londra privitor la Basarabia. Să-mi dați voie, Domnii mei, ca cel puțin în parte să fiu de altă părere. Desigur că Anglia, Franța și Italia, ca unele ce de nevoie și-au pus iscăliturile la 1878 pe acel tratat din Berlin, care a dat Rusiei drepturi de care nu aveau cădere să dispue, căci nu le aparțineau nici lor, nici Rusiei, desigur că aceste trei puteri se simt obligate să facă amendă onorabilă, sem-

nând un act prin care recunosc în chip solemn drepturile României asupra Basarabiei. Nu mă îndoiesc că mai curând sau mai târziu și Italia, ca și Franța și Anglia, va ratifica tratatul pe care l'au semnat. Noi, însă, nu avem nevoie nici de tratat, nici de ratificarea lui. Basarabia geograficește, istoricește, etnicește și juridicește nu a încetat o secundă măcar de a face parte integrantă din Statul Român, întocmai ca și Bucovina. (Aplauze).

Nu există nici un act diplomatic prin care Moldova sau România să fi cedat cuiva Basarabia ori Bucovina. Ce a fost acolo o sută și mai bine de ani, nu se deosebește prea mult de ce a fost un an și jumătate cărmuirea lui Mackensen în București.

Ocupațiune, o stare de fapt fără de nici o bază de drept. Să nu ne preocupăm deci de ratificările astea, prea mult.

Ele vor veni, fiindcă ni se datorează. Dar noi nu avem nevoie de ele. Ele nu constituie titlul nostru de proprietate, căci justul nostru titlu îl avem în afară de tratatul din Londra și nu am încetat niciodată să-l avem. (Aplauze).

Sunt partizanul continuității, Domnii mei, dar mai cred și aceea că această continuitate nu e cu puțință decât prin existența a două partide serioase de alternare la guvern. Lucrul acesta l-a înțeles minumat de bine marele nostru rege Carol. Indată ce s'a convins că Românii vor să trăiască sub un regim parlamentar, cu riscul de a fi socotit părtinitor nedrept când de unii când de alții, el a apărat cu dinții existența celor două

partide atât de necesare regimului parlamentar. Așa a isbutit să facă în patruzeci și opt de ani de domnie mai mult decât se făcuse înaintea lui în patru sute optzeci.

Un distins gazetar îmi povestea mai deunăzi că acum doi ani, într'o localitate c'imaterică, unul din factorii noștri politici de seamă i-a mărturisit că de ar fi știut ce are să urmeze, nu ar fi contribuit la zdrobirea partidului conservator.

Cel ce mi-a povestit lucrul e un om de omenie și dacă reproduc depe această tribună ce s'a zis, este că mărturisirea aceasta face cinste celui ce a făcut-o.

Din nenorocire, în toamna anului 1918 liberalii își făceau iluzii, își închipuiau poate cu drept cuvânt, că vor guvernă douăzeci și patru de ani în șir (întreruperi). Lăsați întreruperile și mă ascultați.

D. Dr. C. Angelescu: Poate să vie și timpul acesta !

D. M. Theodorian-Curada: Din cele ce vă voiu mai spune, sper să vă conving că un astfel de timp nu o să vină așa de curând. Cei ce își închipuiau acum opt ani că partidul liberal poate fi multă vreme singurul și atotputernicul partid de guvernământ, uitau că în 23 ani — din 1895 la 1918 — partidul liberal guvernase 18 ani și eră uzat, își pierduse simpatiile. Alegerile din 1919 au dovedit lucrul acesta.

Partidul liberal a guvernat mult, el a adus servicii reale țării în guvernările sale. Recunosc cinstit că este așa, căci îmi place să vorbesc cum și gândesc.

Dar dacă a adus servicii mari țării, a făcut și greșeli mari. Dar nici o greșală, oricât de mare ar fi, nu este deajuns să explice epuizarea partidului liberal, dacă în lunga-i guvernare nu ar fi produs și inimicții, adevărate fobii, cum zicea ieri D. Rădulescu-Motru. Acești adversari ireductibili și pătimiși ai liberalilor, au isbutit să răspândească în public opinii ce eu le socotesc neîntemeiate : legenda că partidul liberal e egoist, un partid bancar, care nu se gândește la nevoile obștești ale țării.

D. C. *Niculescu-Buzești*: Credeți că nu e așa ?

D. M. *Theodorian-Carada*: Afirm că nu.

D. Dr. C. *Angelescu*: Aveți dreptate.

D. M. *Theodorian-Carada* : Apoi, Domnilor, sufragiul universal, propovăduit și înfăptuit de partidul liberal, nu are simpatie de liberali.

În sfârșit, el a pierdut multe din forțele lui. Numai în anul acesta partidul liberal a încercat pierderi dureroase. În Mihail Pherekyde a pierdut un bărbat de mare cultură, un adevărat bărbat de Stat, cu o experiență vastă. Viitorul, nădejdea partidului, s'a stins cu Mârzescu, un om cinstit, muncitor și posedând o mare parte din însușirile ce se cer unui bărbat de Stat.

O voce: Eră chiar.

D. M. *Theodorian-Carada*: Chiar moartea lui Alexandru Constantinescu e o pierdere. Minteia lui clară, bunul său simț, făceau din el un minunat sfătuitor.

În condițiunile acestea, dacă nu mai mult, un

lucru e sigur: partidul liberal a pierdut ceea ce în tactica militară se numește inițiativa. Nu mai este și multă vreme nici nu va mai fi partidul dominant ce a fost. Rămâne totuș un partid necesar pentru alternare. Cu atât mai necesar, cu cât nu văd la stânga nici măcar germenii unui partid de alternare. De aceea eu spun liberalilor: priviți în față realitatea, nu vă ascundeți după degete. Căutați de distrugeți legendele răutăcioase ce s'au format în jurul dumneavoastră. Căutați să vă faceți legături mai adânci în masele poporului. Refaceți-vă. Fiți sinceri mai ales. Dați-vă seama, că fatalitatea împrejurărilor v'a așezat la dreapta.

D. Dr. C. Angelescu: Noi suntem partid democrat!

D. M. Theodorian-Carada: Vorbiți ca un partid de dreapta ce sunteți, căci viitorul ce-l aveți este la dreapta.

D. Ermil Pangratti: Partid de centru, nu de dreapta; la dreapta stau alții.

D. M. Theodorian-Carada: Aceasta v'o spune un om ce-și iubește țara și-i place să spună lucrurile pe șleau.

Căci, când mă uit la stânga fără microscop, acolo nu văd decât pe țărăniști. Eu vreau să fiu drept cu toții, și mărturisesc că nu văd în partidul național-țărănesc un partid revoluționar, nici înstrăinat. Îmi dau însă seama că partidul acesta e încă în faza nebuloasă. Dibuește încă. Fuziunea îi permite a-și pune în frunte titlul de național, dar îi aduce și ponosul de regionalist.

În cele trei luni de guvernare, în 1919, pusese în pericol pacea socială, ordinea. Eu nu voi uită cum în ziua când a fost demis cabinetul național-tărănist, am întâlnit pe Calea Victoriei oameni îmbrățișându-se de bucurie. Cei ce se îmbrățișau atunci nu erau nici boieri, nici bogătași. După port se vedeau a fi negustori mărunți și funcționari inferiori, oameni din mica burghezie, democrați prin originea și situația lor.

În cei șase ani de opoziție ce au urmat de atunci, stânga a continuat a face demagogie și greșeli. Recunosc că la 4 Ianuarie, țărăniștii s'au arătat mai patrioți și cu mai mult simț politic decât șeful cu care au fost hărăziți de ultima fuziune. Este foarte cu putință ca cu timpul, eliminându-se unele elemente, căpătând pe băncile opoziției capacitatea ce-i lipsește, partidul acesta să poată revendică mai mult decât dreptul de a critica din opoziție actele altora. Va trebui însă să se lămurească mai bine. Să distrugă echivocul din jurul său. Nu e cu putință ca șeful partidului să afirme că s'a renunțat la a doua expropriere, iar în Cameră un deputat autorizat că D. Suciu să dec'are că a doua expropriere a rămas în programul partidului. Să nu vă mirați deci că așa cum sunteți astăzi, unii vă bănuiesc, că mai nimănui nu inspirați încredere. (Aplauze).

Aceasta fiind tot ce e la stânga și dacă ne dăm seama că la 1920, când stânga aceasta punea în pericol pacea socială și existența țării, liberalii erau absolut incapabili să restabilească ei ordinea, trebuie să vedem ceva providențial

în faptul că tocmai în vremea când se dădea lovitura mortală partidului conservator, în tranșee se formă un curent formidabil ce cerea generalului Averescu să ia frânele guvernului, un curent ce ridică pe acest ilustru general mai presus de toți bărbații noștri politici. Un noroc tot atât de mare a fost că strălucitul ostaș pe care îl înălță atât de sus opinia generală a țării, eră și cărturar. Cunoștea istoria neamurilor și știa cât de periculoase sunt pronunțamentele și guvernările militare. Eră pătruns de adevărul ce se cuprinde în „cedant arma togae“. De aceea, fără să mai aștepte buzduganul de mareșal ce i se cuvenea, a descins sabia și a desbrăcat mondirul, a luat surtucul pe umeri și cu togiagul în mână a pornit la întemeierea unui nou partid de ordine și legalitate. Așa s'a născut partidul poporului ce stă azi la centru, între dreapta și stânga, pe care vi le zugrăvii.

Grație acestei împrejurări avem azi la mijloc un partid democratic fără demagogie, iubit de țărani fără a fi țărănist, sprijinitor al comerțului și al industriei fără a fi bancar, partid ce caută să desvolte producția agricolă fără să fie agrarian. Un partid monarhic, mai ales.

Dacă se poate vorbi, Domnii mei, cu recunoștință și legitimă mândrie de împlinirea a șaizeci de ani de monarhie ereditară, e bine să ne aducem aminte că monarhia aceasta a fost întemeiată prin sacrificiile vechei drepte și a stâncei de altădată. Instinctul a soptit înaintașilor noștri că existența și viitorul României numai monarhia ereditară le poate asigura. Cele ce au ur-

mat au dovedit că nu se înşelau, şi din zi în zi tot mai mult s'a identificat România cu monarhia ereditară şi parlamentară.

Nu mă îndoiesc, Domnii mei, de patriotismul partidelor noastre politice. Sunt sigur că de va fi vreodată nevoie de concursul tuturor pentru menţinerea ordinii şi a legitimităţii, vom fi cu toţii laolaltă. În orice caz, eu sunt liniştit, pe mine nu mă preocupă prea mult grija zilei de mâine.

D. Dr. C. Angelescu: Foarte bine.

D. M. Theodorian-Carada: Nădăjduesc că iubitul nostru Rege se va însănătoşi şi nu va fi vorba încă multă vreme de regentă. (Aplauze prelungite). Dar dacă va fi, generalul Averescu singur sau cu concursul tuturor, va şti şi va putea să menţie ordinea şi legitimitatea faţă de toţi şi contra oricui. (Aplauze prelungite). Iată de ce eu sunt liniştit, în ce priveşte ziua de mâine şi iată pentru ce cred că ne putem gândi serios la nevoile zilei de azi. Mesajul ne indică, Domnii mei, un bogat program de legiuire. Suntem chemaţi a înfăptui, cum a sintetizat aşa de frumos scumpul nostru preşedinte, refacerea materială şi morală a ţării.

Refacerea materială a ţării nu e cu putinţă, Domnii mei, decât prin muncă cinstită şi economie, iefţenind traiul şi atacând cu mare precauţiune regimul fiscal, impozitele. Iar refacerea ei morală, nu se poate încerca decât ţinând aprinsă în sufletul fiecărui locuitor al ţării aceasteia candela luminoasă şi încălzitoare a unei

ideal religios. Pentru apărarea acestui ideal, nu este jertfă prea costisitoare. Și cine ar îndrăzni să împiedice refacerea morală a țării cu umbra măcar a luptelor confesionale, comite o crimă pentru care nu poate fi vorba de iertare. Unul ca acesta va fi blestemat de urmașii noștri în neam și în neam. (Aplauze prelungite).

Tot în vederea refacerii morale, trebuie să deschidem tot mai larg porțile școlilor primare păstorilor sufletești ai copiilor, ca să le semene în inimă frica Domnului, începutul înțelepciunii. Să nu reducem orele de religie din școlile secundare, ci să le înmulțim. (Aplauze prelungite). Și dacă e nevoie de dezvoltarea studiului filosofiei, să introducem în liceu filozofia creștină, prohibind orice sistem filozofic materialist, care nu produce nimic alt decât candidați la anarhie. (Aplauze).

D. P. Zaharescu: Nu anticipați asupra proiectului viitor și a economiei lui, căci nu se cunoaște încă.

D. M. Theodorian-Carada: Nu anticipiez, îmi spun părerea. Așa judecând, Domnii mei și având dreptul să cred că sunt de acord cu concepțiunile de om de Stat ale Domnului Președinte al Consiliului, nu-mi rămâne decât să votez răspunsul la Adresă. Îl voi vota. (Aplauze prelungite).

IN CONTRA NEDREPTAȚII

Sedința Senatului din 16 și 17 Decembrie 1926.

Printr'o ordonanță purtând Nr. 49838, Ministerul Cultelor dispune să aplice parohiilor existente, dispozițiunii dintr'o lege ce se ocupă de parohiile înființate din nou. La 13 Decembrie D. M. Theodorian-Carada, anunță următoarea interpelare :

Interpelez pe D. Ministru al Cultelor asupra chipului cum înțelege să interpreteze unele dispozițiuni din statutul Bisericii Ortodoxe Române și-l rog să îmi răspundă :

1. Dacă nu crede că acel statut, dispunând ca pe viitor să nu se mai înființeze parohii decât în orașele având 400 de familii de credincioși de păstorit și în sate 200 de familii, nu dă nimeni dreptul să desființeze vreuna din cele existente, tăindu-i subvențiunea ce-i datorează Statul, sub un pretext sau altul, cum ar fi de exemplu moartea parohului sau permutarea lui ?

2. Dacă nu i se pare că tăierea subvențiunii datorită tuturor parohiilor azi existente, va lăsa milioane de suflete pradă ireligiozității și va contribui la dezvoltarea sectelor atât de primejdioase nu numai credinței, dar și unității Statului român ?

3. Dacă nu vede că intențiunea de a aplica statutul Bisericii Ortodoxe Române altor biserici sau confesiuni subvenționate de Stat, este în absolută contradicție cu dreptul natural și mai ales cu dispozițiunile constituționale române ?

D. V. Goldis, Ministrul Cultelor și Artelor: Domnule Președinte, sunt informat că D. Senator Theodorian-Carada ar dori să-și desvolte interpelarea ce mi-a adresat mie acum câteva zile.

Vă rog, deci, să binevoiți a da cuvântul mai înainte Domnului Senator Carada, pentruca auzind această interpelare a Domniei Sale, să pot să-i răspund.

D. C. M. Mironescu, Vice-Președinte: D. Senator M. Theodorian-Carada are cuvântul.

D. M. Theodorian-Carada: Domnii mei, cunosc activitatea politică a Domnului Ministru al Cultelor încă de când eră redactor la „Tribuna” din Arad, și am toată stima de persoana sa. Ași fi fost deci foarte fericit dacă în convorbirea ce avuserăm acum o jumătate de ceas în camera de alături, explicațiunile sale m’ar fi satisfăcut. Nici nu mai luam cuvântul să-mi desvolt interpelarea. Silit sunt, prin urmare, să aduc chestia în fața Domniilor Voastre.

Dela început țin să declar, Domnii mei, că eu unul cred, că punându-și semnătura pe ordo-

nanță cu Nr. 49383, D. Ministru a fost animat de bune intențiuni, că e de bună credință. Atât însă, din nenorocire, nu ajunge și ordonanța, cu toate bunele intențiuni ale Domnului Ministru, nu are nici un temel legal; ea pune în primejdie existența sentimentului religios în România.

Într'adevăr, Domnii mei, această ordonanță conține trei dispozițiuni: una prin care declară executabil art. 30 din statutul Bisericii Ortodoxe Române; prin a doua, toate eparhiile sunt îndatorate să trimită Ministerului tablouri statistice menite a permite la rotunjirea parohiilor potrivit cu art. 30 din statut; și a treia obligă și pe celelalte biserici sau confesii a se conforma art. 30 din statutul Bisericii Ortodoxe Române.

Dela început, ordonanța face o ciudată impresiune. De ce să trebuiască o ordonanță ministerială, pentru ca art. 30 să fie executat? Statutul acesta e votat de Parlament, sancționat de Rege și promulgat. Prin urmare, este o lege ale căreia articole toate trebuiesc respectate. Pentru respectarea lor nu e nevoie de nici un fel de ordonanță.

Statutul este Constituțiunea, ca să zic așa, a Bisericii Ortodoxe Române. Prin chipul cum a fost întocmit, el stabilește regimul Bisericii Ortodoxe în România. Și regimul ei, după cât mă pricep și eu în legi și canoane, este un regim quasiconcordatar. Sinodul a întocmit și votat statutul, punându-se de acord cu guvernul, care i-a dat printr'o lege puterea legală în Stat. Iar legea ce ratifică statutul prevede că statutul e în acordul dintre Statul Român și Biserica Or-

odoxă — nu va putea fi modificat decât de congresul național bisericesc, cu o majoritate de două treimi și în de acord cu Statul.

Va să zică o adevărată convențiune sinalagmatică, un contract întocmai ca și concordatele. Căci convențiunile se caracterizează după ceea ce sunt în fond, nu după ce formă îmbracă ele.

Statutul deci fiind o convențiune între Stat și Biserica Ortodoxă, ei constituie legea părților, care trebuie să-l execute sincer și cinstit, în litera și spiritul lui.

Acum, Domnii mei, dați-mi voie să vă citesc ce spune art. 30 al acestui statut :

„Pentru înființarea unei noi parohii se cere la orașe un număr de cel puțin 400 familii, iar la sate de cel puțin 200 familii“.

Acest articol vorbește de viitor, de înființarea de noi parohii. Nici un cuvânt nu găsiți aci în ce privește cele existente. Și că este cum spun eu, reiese și mai clar, dacă se poate, din art. 29, în care se zice :

„Prefacerea unei filiale în parohie sau înființarea unei parohii noi... o aprobă consiliul eparhial, iar când pentru susținerea parohiei și a personalului ei se cere și ajutorul Statului, înființarea trebuie admisă și de Ministerul Cultelor“.

Cu alte cuvinte, de acum înainte, Biserica Ortodoxă Română nu mai poate înființa parohii decât cu cel mai puțin 200 sau 400 familii, după cum e vorba de sate sau de orașe.

Acesta e regimul ce și-a dat singură Biserica Ortodoxă, când Sf. Sinod a întocmit statutul.

De aș fi făcut parte din Parlamentul ce, dând

putere de lege statutului, a legat Statul să-l respecte și să îndeplinească sarcinile ce conform statutului cad asupra sa, așa fi arătat că art. 30 din statut nu asigură o pastorațiune suficientă, că prin parohii așa de întinse vom ajunge ca o parte din populațiunea ortodoxă să fie lipsită de îngrijirea sufletească de care are nevoie. D. Ministru al Cultelor a cetit, desigur, interesanta lucrare a profesorului Swoboda, asupra pastorației la orașe, și a putut vedea dintr'însa ce pagubă pentru suflete este ca parohul să nu poată a-și cunoaște de aproape credincioșii. Și dacă vă gândiți că în Apus parohii sunt ajutați mult la păstorire de ordinele și congregațiunile ce desvoltă în orașe o activitate caritabilă și de mare folos, la noi, unde nu se găsesc astfel de instituțiuni, lăsarea în seama parohiilor nu însemnează nimic mai puțin decât înstrăinarea poporului de Biserică. Ca să vă ilustrez afirmațiunea mea, vă pot da un exemplu, din care vă veți convinge toți că păstorirea așa cum se cere e cu neputință în parohiile cu mai mult de 400 familii.

Locuiesc în parohia Sf. Nicolae Vlădica din Prund, biserică ridicată numai din osteneala mea și în parte chiar cu banii mei. La biserica asta, până acum patru ani erau trei popi, iar peste drum de casele mele se găsea metohul mănăstirei Samurcășești. Într'o după amiază, soția mea se pomenește cu o călugăriță ce o rugă să vie să vadă pe metohăreasă, care se îmbolnăvise subit. Dându-și seama de gravitatea cazului, soția mea a trimis un servitor la medic și pe călu-

găriță după popă. Nu a fost însă cu putință să aducă la timp popa, și medicul venit cel dintâi a constatat că metohăreasa murise. Prea Fericitul Patriarh știe că metohul Samurcăștilor se află în fața casei mele și că dela mine până la casa parohială nu sunt nici 50 de metri, doar două imobile ne desparte. Cu toate astea călugărița aceea a murit lipsită de ultima mângâiere a creștinului, și nu din vina popilor. Am cercetat și am aflat că unul eră dus la un bolnav, altul eră el bătrân și bolnav, iar cel de al treilea la vechernie. Vă puteți închipui ce ar fi dacă am ajunge la parohii cu 800 ori 1000 de familii, adică cu grija a 5000 de suflete! Dar ce s'a votat s'a votat; și bun, rău, art. 30 trebuie respectat, căci el, ca și întreg statutul, leagă Biserica Ortodoxă și pe Stat.

Ordonanța Nr. 49838 nu se mulțumește însă cu atât. Art. 2 al ordonanței obligă eparhiile a întocmi tablouri statistice ce vor folosi la rotunjirea parohiilor, adică la desființarea parohiilor existente cu mai puțin de 400 sau de 200 familii. Aci începe răcăcirea. D. Ministru își arogă prin ordonanța sa, drepturi ce nu-i conferă nici statutul, nici altă lege. Domnia Sa m'a asigurat că nu se va atinge de nici o parohie din cele existente, atât cât va avea un paroh, adică cât vor trăi sau nu vor fi permutați parohii în ființă. Își închipuie însă că are dreptul să desființeze acele parohii, sau dacă vreți să le taie ajutorul datorit de Stat, pe dată ce parohiile acestea vor deveni vacante. Deși în lege se vorbește de parohii și nu de parohi, Domnia Sa crede că drepturile

câştigate privesc pe parohi, nu parohiile, adică pretinde că e vorba de drepturi ad personam și nu ad rem, cum sunt în realitate. Cât o trăi popa, zice D. Ministru, nu mă ating de el; dar de moare, ori se mută aiurea, nu voi să mai știu de parohia aceea. Îi las pe creștini în plata Domnului, căci eu nu mai plătesc nimic.

Știți ce însemnează asta? Tocmai ce ar însemna ca un Ministru de Interne, găsimd în legea comunală un paragraf, care ar spune că pe viitor nu se mai pot întemeia comune rurale cu mai puțin de 5000 locuitori, și-ar închipui că poate desființă comunele existente cu populațiune mai mică, din ceasul când primarul unei astfel de comune ar muri ori ar demisiona, ori i-ar expira mandatul. O enormitate juridică !

De aceea previn pe D. Ministru că, de va persista în părerea sa, justiția îi va da răspunsul cuvenit. Orice parohie existentă și subvenționată de Stat, va putea cere dela contencios respectarea dreptului câștigat. Dacă nu mă crede, întrebe și pe alții. Sunt în Senat foști înalți magistrați, care îl pot lămurii.

Desființarea mai curând sau mai târziu a parohiilor existente mai mici, va aduce o adevărată destrămare a organizațiunii bisericesti. Un distins cleric ardelean, bun cunoscător al stărilor bisericesti de peste Carpați, mi-a dat o însemnare în care arată că dacă se va aplica vreo dată principiile ordonanței ministeriale de care e vorba, eparhia Sibiului va pierde jumătate din parohiile de azi.

D. M. Theodorian-Carada: Vă rog să mă ascultați, căci cel ce mi-a procurat datele la cari mă refer, e un bun statistician. Și din datele sale rezultă că într'o astfel de eventualitate eparhia Aradului rămâne cu o treime din parohiile existente. La fel va fi și în eparhia Caransebeșului, iar noua eparhie a Clujului nu va mai rămâne decât cu două, trei parohii. Toate eparhiile române-unite vor pierde două treimi din parohiile lor.

I. P. S. S. Patriarhul Miron Cristea: Fals.

D. M. Theodorian-Carada: Prea Fericitul Patriarh, spune că nu sunt exacte datele ce mi s'au procurat. Eu aș fi dispus să pun mai mult temei pe afirmațiunea Fericirii Sale, dar vedeți un lucru: chiar în Vechiul Regat, unde populațiunea rurală e toată românească, jumătate din parohii au mai puți de două sute de familii, pentru simplul cuvânt că nu sunt jumătate din satele delanoi care să aibă o mie de locuitori, adică două sute de familii. Și aci nu mai e vorba de calcule aproximative, în privința aceasta posed o broșură ce conține statistica oficială a Sfântului Sinod și o țin la dispoziția oricui voiește să se convingă de adevăr. Statistica e cam veche, dar împrejurările fac ca datele dintr'însa să fie foarte aproape de adevăr. În ce privește populația parohiilor, e aproape aceeaș.

I. P. S. S. Patriarhul Miron Cristea: Ba s'a schimbat foarte mult.

D. M. Theodorian-Carada: Mitropolitul Mol-

dovei m'a asigurat că s'a schimbat foarte puțin. După această statistică oficială a Sfântului Sinod, în Iași sunt 22 de parohii, din cari una cu 525 familii, alta cu 400, iar toate celelalte nu au decât o sută până la două sute de familii; ba Bărboiul și Sf. Nicolae Domnesc au câte 70. În Râmnicu-Vâlcea sunt două parohii ce amândouă împreună însumează 769 familii. În Roman avem 5 parohii cu 200 la 365 familii. Buzăul are tot 5, din cari trei cu peste 400, una cu 320 și alta cu 150; Hușii are 5 parohii cu dela 250 la 355 familii; Piteștii 6, cu dela 99 la 160, numai Sf. Ilie are 250; Galații are trei parohii cu 400 familii și nouă cu dela 170 la 361. Curtea-de-Arges are două parohii, însumând împreună 560.

Cum broșura în care se află datele astea oficiale nu are primele foi dela început; privitor la București, pot servi Prea Fericitului Patriarh o statistică cu totul proaspătă, întocmită de un harnic și priceput fost sub-protocereu. Din ea rezultă că în București, din 60 parohii ortodoxe, numai 18 au mai mult de 400 de familii adică nici chiar o treime. Cele mai multe au 100 la 200 familii. Douăsprezece au mai puțin de o sută. Sf. Spiridon are 20, Sf. Vineri 30, Sf. Gheorghe Vechiu 50, Sf. Gheorghe Nou 90, Olteni 50, Sf. Nicolae Sârbi 20, Sf. Nicolae Șelari 15.

I. P. S. S. Patriarhul Miron Cristea: Acestea sunt parohii cu averi proprii.

D. M. Theodorian-Carada: Nu toate, și nici nu are importanță dacă au venituri de se întrețin singure, ori sunt subvenționate de Stat. Căci

cunosc biserici din București ce se întreținear singure înainte de război și cari după expropriere au pierdut veniturile și au trebuit să obție subvenții dela Stat. Interesant este faptul că 42 de parohii bucureștene din cele 60 au mai puțin de 400 de familii în parohie, și dacă ordonanța Domnului Ministru ar avea putere de lege, în foarte scurt timp în București nu ar mai exista decât 18 parohii! Și așa e în toată țara, vă asigur.

D. Ministru pretinde că primejdia e numai aparentă, pentru că un paragraf de sub art. 30 din statut sună astfel: „În cazuri bine motivate se pot înființa în mod excepțional parohii și sub acest număr de familii“. Se înseală însă, pentru că aci e vorba de parohii noi, ce poate înființa biserica, fără să pretindă subvenționarea lor. Căci art. 29 spune lămurit că nici chiar filialele nu pot fi ridicate la rangul de parohii cu drept de a fi subvenționate, decât numai dacă transformarea filialei în parohie „va fi admisă și de Ministerul Cultelor“. Vedeti, prin urmare, ce precară devine existența parohiilor prin ordonanța Domnului Ministru.

Prin această ordonanță, Domnia Sa își atribuie cu dela sine putere dreptul de a desființa parohii existente și cu drepturi câștigate, și ne cere însă să nu fim îngrijorați, pentru că Domnia Sa, ca un adevărat țar al Moscului, va binevoi să le întreție pe toate și în viitor. Dar atunci pentru ce s'a emis ordonanța? Ca să se lase numai viitorul parohiilor la discreția ministrului? Ceeace încearcă să-și făurească D. Ministru prin ordo-

nanța sa, e o armă cu două tăișuri, veninoase amândouă. Cu arma aceasta, un politician fără scrupule, numai din interese pur electorale, poate aprinde în țară vrajbă confesională. Un ateu poate sdrobî orice sentiment religios. Nu uitați că acum aproape o jumătate de veac a fost ministru al Cultelor un ilustru filosof, singurul filosof român cu reputație universală, Vasile Conta. Ministrul acela se mărturisea ateu și prin testament a cerut să i se facă o înmormântare civilă, fără nici un preot. Dacă Conta nu a stat mult la Minister, și nu a putut legiferă la 1880 în contra sentimentului religios, nimeni nu știe ce va fi posibil în viitor. Să nu pierdeți din vedere că nu numai filosofii atei au fost la guvern vrăjmași ai religiozității. În Franța, cele mai dureroase lovituri a dat credinței un cleric înstrăinat de Biserică, vestitul Emile Combes, cel ce scosese și Sf. Cruce de pe masa tribunalelor. Și chiar la noi, P. S. Roman Ciogogariu a pretins despre un demnitar consistorial că: „prin marxismul său dur... a ucis idealul în popor“. Eu nu cred asta, dar dacă unui om ce se pretinde religios i se poate atribui așa ceva, fie-mi permis a mă teme că dela stânga de mâine ar putea veni la Ministerul Cultelor un Combes românesc. Și de aceea nu înțeleg de ce D. Ministru al Cultelor, bun creștin, ține să facă din Ministrul Cultelor, în contra legii, un oberprocuror cu puteri discreționare. Eu îl rog pe D. Ministru să cugete mai profund și să dea singur înapoi. „Errare humanum est perseverare diabolicum“.

Spun toate astea în folosul Bisericii majori-

104

tății poporului român. Patrusprezece milioane de români sunt loviți direct prin ordonanța ce-mi dă atâta grijă; căci printre ei va pătrunde mai întâiu necredința, dacă vor fi lăsați fără de preoți, cari să-i împărtășească cu sfințele taine, ce sunt singura lor apărare împotriva indiferențismului și a sectarismului ce-i pândeste ca să-i distrugă. (Aplauze îndelungate).

Să nu se zică, Domnii mei, că poporul trebuie să-și întrețină singur biserica. Cunososc cântecul acesta de mult. Experiența noastră a celor mai bătrâni ne spune că astea sunt vorbe cari nu însemnează nimic. Rog pe D. Ministru să își aducă aminte că, dacă pocăiții și adventiștii au spart ușile bisericilor din Ardeal, cauza este că răposatul Mețianu, pe când eră episcop la Arad, a cerut poporului să contribue mai efectiv la întreținerea bisericilor și școalelor românești. Școlul eră frumos, dar rezultatul dezastruos. Un ministru de culte, foarte bine intenționat, răposatul Take Ionescu, și-a închipuit și el că ca putea găsi mijloace pentru plata clerului, punând o contribuție de 4 lei pe an de fiecare familie de credincioși. Impozitul, poreclit de popor „popăritul“, a pus în pericol existența Bisericii. Țărăni murmurau în contra clerului, ocoleau bisericile, priveau cu simpatie sectele. Ca să împiedice o adevărată revoluție religioasă, guvernul a trebuit să desființeze popăritul. Așa ne vorbește experiența trecutului și de aceea când legiferăm să ne ferim de poezie și de utopie.

I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei: Deprinderea popo-

rului nostru a fost ca biserica să se întrețină dela sine și să nu pună biruri pe popor. Legea popăritului a produs acum vreo 20 de ani o adevărată revoluție.

D. M. Theodorian-Caradt: De aceea nu e nici o nădejde că se va ajunge curând la dorința ca poporul să întrețină Biserica. Fiindcă știu lucrul acesta și-mi dau seama de nevoile Statului, într'o conferință ce am ținut înainte de intrarea României în acțiune, am preconizat ca Statul să întrețină și să controleze toate cultele, și în scopul acesta am preconizat punerea unei zecimi, care să apese pe toți locuitorii și ca din produsul ei, să se întrețină toate cultele deopotrivă. Toate astea le spun spre a învedera că nimeni nu trebuie să-și facă iluzii: Poporul fuge de impozite confesionale ca dracul de tămâie. Singurul mijloc a întreține vie credința în popor, este să o sprijinească Statul. Nu se poate deci, Domnule Ministru, ca Statul să încerce măcar a se sustrage dela ceiace legal e obligat să dea. Sunt animat de cele mai bune intențiuni față de Dumneavoastră, și vă rog să nu vă încercați a interpreta legea, cum vă închipuiți că puteți, căci încă odată, interpretarea Dumneavoastră nu e juridică și Casația judecând în contencios vă va sili să subvenționați toate parohiile existente. (Aplauze).

Retrage, Domnule Ministru, ordonanța, te conjur. Adu-ți aminte cum, în 1884, când un predecesor al Dumitale la Ministerul Cultelor, în calitate de Ministru de Externe, a iscălit o convenție consulară cu Germania, ce a stârnit legitime îngrijorări; în fața acestor îngrijorări și

ascultând pe Primul Ministru Brătianu, Ministrul Sturdza a retras convențiunea. Faceți și Dumneavoastră ca Mitiță Sturdza și retrageți-vă ordonanța !

Fiindcă nu vă văd dispus să faceți gestul, pe care vi-l consiliesc, trec la a treia parte a interpelării mele. Într'un paragraf al ordinului de care mă plâng, D. Ministru dec'ară că statutul Bisericii Ortodoxe Române, interpretat așa cum îl interpretează, îl va aplică și celorlalte biserici și confesiuni. Acî, Domnii mei, nu mai e vorba de legalitate sau ilegalitate, acî e vorba de ceva unic, o inovație în dreptul public. Căci nu e țară pe lume în care să se fi gândit cineva că e posibil să aplice unei confesiuni, oricare ar fi ea, legea organică a alteia. Nici chiar Tarul Rusiei, cât de autocrat se credea el, nu a cutezat să aplice altor confesiuni, regulamentul bisericeii ortodoxe ruse. D. Ministru mi-a spus, că face acest lucru, pentru că circulara Ministrului Cultelor din 1921 este mai împovărătoare pentru acele confesiuni. Îl rog însă, să observe că e vorba de 1921, când în țările alipite se putea legisla prin ordonanțe. Pe vremea aceea, circulara aceea putea fi „dura lex sed lex“.

Dar nici atunci nu și-a închipuit nimeni, că poate face obligatorie altor confesiuni, organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Acum am auzit că s'a zis: nu mai plătesc pe canonicii celorlalte biserici, pentru că statutul Bisericii Ortodoxe nu cunoaște canonici. Eu aș întrebă atunci pe D. Ministru ce va zice marelui rabin, când i-ar cere subvențiuni pentru hahamii ce taie în-

prejur și găinele? Îi va răspunde, că nu poate să le acorde nici o subvenție, pentru că în statutul Bisericii Ortodoxe Române nu se prevăd hahamii și tăetorii de găini? (Ilaritate).

Dar să lăsăm gluma. Nu se poate aplică unui cult altceva decât legea lui proprie. Eu înțeleg prea bine, că sunt confesiuni cari prin credințele și organizația lor, nu cer o pastorație mai desvoltată. Așa e cultul mozaic. Așa sunt toate confesiunile protestante, unde pastorul nu are altă sarcină, decât să boteze pe copii și să țină Duminica o predică credincioșilor lor. Pentru toți aceștia nu e prea mult, comunități de 4-5 mii de suflete. La ortodocșii uniți și neuniți, romano-catolicii și armenii, cari păstrează intactă credința în cele șapte taine, grija a 400 familii este prea mult pentru un preot.

Constituția vă arată ce aveți de făcut, pentru ca să dați și celorlalte culte recunoscute un statut legal. Tratați cu fiecare în parte, și prin concordate ori statute rezolvați dificultățile ce se pot ivi. Nu uitați că tuturor Constituția le asigură „o deopotrivă protecțiune“ și vă obligă să stabiliți prin lege relațiunile dintre Stat și diferitele culte. Renunțați deci la dispozițiunile ce ați luat prin ordonanțe, intrați pe calea legală și constituțională, unde mă veți afla totdeauna alături de Dumneavoastră. Noi am spus pretutindeni și cu drept cuvânt că întreținem toate cultele pe un picior de egalitate. Nu se poate să lăsați, ca din textul unei ordonanțe nu destul de bine studiată, dușmanii noștri să profite, spre a ne calomniă. Aștept dar răspunsul Domnului

Ministru al Cultelor și nădăjduesc că, cumpănind bine cuvintele mele, îmi va da un răspuns satisfăcător. (Aplauze).

Ministrul face declarațiuni de dragoste față de sentimentul religios, evită a răspunde la chestiunea dacă se poate aplică parohiilor existente dispozițiuni legislative privitoare la parohii viitoare și sfârșește prin: „Cine ar putea preamări analfabetismul? Și totuși legea școlară nu admite înființarea de școli decât numai pentru un anumit număr de elevi. Există parohii unite cu 82, cu 20, cu 10 suflete. Credeți că se poate duce lucrul acesta la absurd? Ar putea cineva crede că Statul are obligamentul să mențină parohia și după moartea parohului?“ Un senator cere ca discursul Domnului Goldiș să fie afișat. Se aplaudă, de pe băncile celor ce li se zicea „frip-turiști“.

D. N. *Darvari*, Vice-Președinte: Senatul, prin urmare, prin aplauzele și aprobările manifestate, încuviințează ca discursul Domnului Ministru al Cultelor să fie publicat și afișat. (Aplauze).

D. Senator Theodorian-Carada are cuvântul.

Voci: Măine! (Intreruperi).

D. M. *Theodorian-Carada:* Domnule Președinte, vă rog și eu să amânați pe mâine răspunsul meu.

D. *Darvari*, Vice-Președinte: D. Carada consimte ca să se amâne răspunsul Domniei Sale către D. Ministru al Cultelor pentru mâine.

Orele fiind înaintate, ridic ședința. Ședința viitoare mâine Vineri, 17 Decembrie, ora 15.

Ședința se ridică la ora 18,30 și a doua zi:

D. *Vice Președinte Darvari*: D. Theodorian-Carada are cuvântul.

D. *Christian Musceleanu*: Cer cuvântul în chestie de regulament.

D. *N. Darvari*, Vice-Președinte: Aveți cuvântul.

D. *Christian Musceleanu*: Domnule Președinte, art. 24 din regulament spune: „Nimeni, afară de miniștrii și subsecretarii de Stat, nu poate lua cuvântul mai mult de două ori în aceiaș chestiune decât cu învoirea Senatului, constatată și enunțată de președinte“.

În cazul de față, D. Carada a vorbit de două ori și nu mai are dreptul la cuvânt.

Și nu este nici D. Ministru de față.

D. *N. Darvari*, Vice-Președinte: Domnilor, în art. 96 din regulamentul interior al Senatului se spune:

„În ziua fixată pentru desvoltarea interpelării se dă mai întâi cuvântul senatorului interpelator. După răspunsul dat de ministru și în urma întâmpinării interpelantului, președintele consultă Senatul pentru închiderea incidentului“.

Voci: În urma întâmpinării.

D. *Christian Musceleanu*: Aveți în vedere că ministrul nu este de față. Trebuie cu învoirea Senatului.

D. *N. Darvari*, Vice-Președinte: Prin urmare, conform regulamentului, dau cuvântul Domnului Theodorian-Carada.

D. *M. Theodorian-Carada*: Domnii mei, regret că D. Ministru al Cultelor nu a venit, să asculte replica la care am drept în puterea regulamentului nostru. Voiam să-mi încep cuvântarea cu un compliment pentru dialectica sa dibace. Ascultându-l ieri, îmi ziceam că, dacă în

loc de a îmbrățișa cariera didactică. D. Vasile Goldiș studiază dreptul și se dedică baroului, cu siguranță ajungea un avocat distins, un adversar redutabil mai ales față de reprezentanții Ministerului Public, pentru că are marea abilitate de a înfățișa orice ilegalitate drept un fapt din cele mai simple. Știe să dea ilegalității culoarea unei chestiuni nevinovate, de o perfectă legalitate.

D. *Generai Dabija*: Dacă e statistica.

D. *M. Theodorian-Carada*: Lăsați vă rog, nu mai întrerupeți, o să vedeți îndată, că ceea ce îi imput Domnului Ministru este tocmai faptul că nu a putut infirmă statistica, pe care o am înfățișat eu.

Până atunci recunosc că am aplaudat și eu o parte a discursului său. Acea, în care a relevat meritele Bisericii Unite și când a declarat că-i poartă dragostea. Dragostea aceasta am putut-o constata în ziua când am găsit în Ardeal vagoanele tixite de domnii din Blaj, ce alergau la adunarea generală a „Astrei”, ca să asigure alegerea Domnului Vasile Goldiș de președinte al Astrei.

O voce: Ce are a face.

D. *M. Theodorian-Carada*: Eu nu doresc nimic mai mult decât ca această veche dragoste să continue din amândouă părțile, să fie sinceră mai ales.

Acestea spuse, constat, Domnii mei, că în răspunsul său de ieri D. Ministru al Cuitelor s'a

răsboit cu ceice duc în ziarul „Cuvântul“ o campanie împotriva-i, a răspuns poate interpelării ce i-a fost adresată în Cameră de D. Colțer, dar la întrebările mele clare și precise, trei la număr, n'a răspuns nimic. Nu mi-a putut spune ce cap de lege îi dă dreptul de a desființa parohii existente. Ca să arate că nu e posibil ca justiția să-l oblige a plăti subvențiunile ce intenționează să refuze după moartea sau permutarea parohiilor în funcțiune, mi-a cetit art. 21 din legea pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Acest articol sună așa: „Statul va pune la cerere prin Ministerul Cultelor, la dispoziția Bisericii, sumele necesare spre a complectă... în armonizare cu salariile funcționarilor publici, veniturile clerului și plata funcționarilor eclesiastici și pentru a acoperi și alte lipsuri materiale, după o constatare a necesităților, față de veniturile de cari dispun părțile bisericești“, adică eparhiile și parohiile existente. Tocmai cceace am spus eu, și mai lămurit încă. Evident, parohia cu venituri suficiente nu poate cere subvenție, dar cea care nu are venit, e în drept să ceară; și dacă Ministerul refuză se poate adresă contenciosului, spre a-și căpăta dreptul, tocmai pentru că în articolul pe care l'a cetit D. Ministerul nu e nici un cuvânt privitor la populațiunea parohiilor.

D. Sa mi-a mai spus că în Ungaria dreptul acesta de a pretinde subvențiuni în numele parohiei, eră un drept ad personam. Voiu să-l cred, deși persoane tot atât de autorizate l'au întrerupt spre a-i spune că acolo eră, ca și la noi, un

drept ad rem. Dar pe mine nu mă interesează de-
loc ce a fost în Ungaria. Nu cunosc legile ungu-
rești și nici nu țin să le cunosc, căci ele nu re-
zolvă controversa dintre noi. Dealtmintrelea,
Domnii mei, nu am auzit pe cineva, om de legi
fiind, să susție că legislația ungurească poate fi
dată cuiva de model și legile ungurești nu consti-
tuiesc drepturi în România. Eu nu discut decât
legile românești și nu cer decât aplicarea lor. D.
Ministru al Cultelor nu a putut dovedi cu nici un
text de lege românească, că drepturile asigu-
rate parohiilor sunt drepturi ad personam, pen-
trucă nu e cu putință să facă cineva dovada a-
ceasta.

Cu date statistice luate din izvoarele cele mai
autentice, am dovedit că prin dispozițiunile or-
donanței cu Nr. 49838 se tinde la desființarea a
jumătate din parohiile azi existente. În loc de
a-mi opune altă statistică, fiindcă nu putea face
acest lucru, D. Ministru al Cultelor a venit cu
niște cifre budgetare, din cari reiese că Bise-
rica Română Ortodoxă este mai puțin subvențio-
nată decât celelalte culte. D. Ministru a ținut să
declare, că nu asigură perfecta exactitate a ci-
frelor pe cari le-a înșirat. Dar ca să nu lungesc
discuția, eu le primesc așa cum le-a dat Domnia
Sa. Din acele cifre, pe cari azi nu le contest, re-
iese că Biserica Ortodoxă Română, în raport cu
numărul credincioșilor ei, primește dela Stat
cu 23—25 la sută mai puțin decât Biserica Ro-
mână Unită, tot atât de națională.

O voce: Tot atât de națională ?

D. M. Theodorian-Carada: Așa stă scris în Constituțiune.

Tot D. Ministru al Cultelor a și tălmăcit această deosebire. Ne-a spus că provine din faptul că majoritatea preoților ortodocși nu au calificațiuni academice și de aceia sunt mai slab plătiți decât preoții uniți, cari au toți diplome academice. Desigur, prin urmare, că atunci când și preoții ortodocși vor avea aceleași titluri universitare, ținând seamă că sunt mai numeroși, deosebirea aceasta trecătoare se va răsturnă cu mult în favorul Bisericii Ortodoxe Române, cum e firesc să fie, ținând seamă de proporționalitate.

I. P. S. Mitropolitul Moldovei: Și în timpul cel mai scurt deosebirea aceasta va dispăre, când vom avea preoți titrați academici.

D. M. Theodorian-Carada: Așa e de dorit. Tocmai de aceea, nici nu pricep destul de bine pentru ce au adus cifrele acelea în fața Senatului. Pare că s'a încercat a se spune că fiindcă D. Ministru al Cultelor nu poate ori nu vrea să ridice Biserica Ortodoxă Română la gradul de prosperitate pe care i-o dorim toți, răstălmăcind legile, caută să stabilească pentru biserică egalitatea în mizerie. Ei bine, Domnii mei, eu unul doresc egalitatea cultelor în bună stare și propășire, sunt adversarul oricărei egalități în mizerie.

D. General Gh. Dabița: A spus contrariul.

D. M. Theodorian-Carada: Egalitatea în mizerie nu e bună și nu această egalitate poate fi

dorită de cei ce țin la conservarea sentimentului religios în sufletul locuitorilor țării.

D. Ministru al Cultelor nu mi-a răspuns nimic nici la ultima mea întrebare.

D. *General Gh. Dabija*: A dovedit tot.

D. *M. Theodorian-Carada*: A trecut peste observațiunea mea, că pretențiunea de a impune unui cult, oricare ar fi el, dispozițiuni din legea organică a altui cult, constituie o inovațiune necunoscută încă în dreptul public european.

S'a mulțumit să declare că, dacă face acest lucru, apoi nu-l face decât din bunăvoință pentru acele culte, ale căror relațiuni cu Statul nu sunt încă stabilite prin lege. Domnia Sa a pretins ieri că dispozițiunile din statut sunt mai favorabile decât cele din circulara Ministrului de Culte Goga din 1921. Am cetit-o aseară și vă declar că D. Ministru se înșelă. Circulara Domnului Goga cere pentru parohiile noi o mie de suflete, adică 200 de familii și 300 de suflete adică 60 de familii pentru parohiile existente, pe când ordonanța sa cere pentru toate 200 ori 400, după cum sunt parohiile rurale ori urbane.

D. *N. N. Popp*: Legea cere aceasta.

D. *M. Theodorian-Carada*: Ordonanța.

D. *N. N. Popp*: Și ordonanța reproduce legea.

D. *M. Theodorian-Carada*: Nu, D. Ministru dă Statului, prin ordonanță, un înțeles pe care nu-l are, și pretinde că-l aplică și altor confesiuni, pentru că e mai binevoitor decât circulara Domnului Goga, ceiace este inexact.

Și apoi, Domnii mei, dacă circulara Domnului Goga e mai dulce ca ordonanța, se poate explica prin faptul că în 1921 erau cari susțineau că Constituțiunea din 1866 nu are putere în țările alipite, și că acolo se putea legiui prin ordonanțe sau circulări. Azi nimeni nu contestă că dispozițiunile Constituției din 1923 se aplică în tot cuprinsul României. Constituția ce ne cărmuește azi pe toți, obligă pe D. Ministru al Cultelor să stabilească relațiunile dintre Stat și fiecare cult în parte prin legi speciale, nu prin ordonanțe ministeriale.

D. Ministru al Cultelor nu a răspuns nimic la toate aceste obiecțiuni ale mele. Cu toate acestea eu nu sunt cu totul nemulțumit cu răspunsul său. Iau act de declarația sa, că în bugetul anului 1927, a menținut subvențiuni pentru toate parohiile existente.

D. Gh. Pop: Suprimarea ajutorului de Stat, înseamnă mizeria.

D. M. Theodorian-Carada: Asta mă liniștește, căci sper că, în cursul anului ce se apropie, D. Goldiș și amicii săi se vor contopi în partidul poporului, iar D. Ministru de Culte își va însuși și va aplică la departamentul pe care-l conduce programul acestui partid, care cere legalitate dela toți și față de toate și care tinde a face din toate confesiunile prieteni buni și devotați Statului.

Din ceasul acela, ordonanța Nr. 49838 nu va mai fi decât un episod trist, un vis rău.

Domnilor Senatori, oricum o fi mâine, eu ră-

mân cu o mângâiere: Cel ce va scrie mai târziu
istoria zilelor pe cari le trăim noi, va însemna
că atunci când un Ministru de Culte a încercat
să inaugureze o politică bisericească menită să
distrugă sentimentul religios din țara întreagă,
cel ce s'a ridicat întru apărarea tuturor cultelor
fără excepție, dela cel mai majoritar până la cel
mai infim, cel ce le-a sprijinit dela această tri-
bună, a fost umilul Dumneavoastră servitor.

Am zis. (Aplauze).

Discursul Domnului Goldiș n'a mai fost auzit, ci la
2 Ianuarie apărea în Monitorul Oficial o nouă ordonanță,
care anulă tot ce conținea cea cu Nr. 49838.

LA SUMAR

Sedința Senatului din 27 Februarie 1927.

D. *General Coandă*, Președinte: D. *Theodorian-Carada* are cuvântul asupra sumarului.

D. *M. Theodorian-Carada*: Domnule Președinte, în ședința dela 18 Fevruarie, în timpul când vorbea D. *General Moșoiu*, eu eram într'o conversațiune particulară cu vecinul meu, când deodată am văzut pe D. *General Moșoiu* că în chip intempestiv a intervenit în această convorbire particulară și cu un ton pe care nu-l înțeleg. Doresc să știu dacă Domnia Sa a înțeles să mă atace personal pe mine, sau partidul din care am făcut parte, căci atunci sunt gata să răspund și cer cuvântul în chestie personală. Dacă însă D. *General Moșoiu* declară că a fost numai un lapsus linguae, atunci nu insist.

D. *General T. Moșoiu*: În urma lămuririlor date de

D. Senator M. Theodorian-Carada, și dacă lucrurile stau așa, declar că n'am vizat persoana Domniei Sale.

Eu am vorbit în general de trădare: când va fi vorba de trădare, atunci....

D. *M. Theodorian-Carada*: Ei?... Rog precizați: ați făcut ori n'ați făcut aluzie la mine sau la persoana mea ?

D. *General T. Moșoiu*: Nici la una, nici la alta, ci la persoana care mi-ar spune mie un astfel de cuvânt.

LEGEA CHIRIILOR

Sedința Senatului din 1 Aprilie 1927.

D. M. Theodorian-Carada: Domnii mei, deunăzi, unul din colegii noștri îmi zicea că problema chiriilor e o problemă insolubilă. Desigur, din punct de vedere al științei pure, în starea anormală de azi, problema e insolubilă. Intrucât însă e vorba de o problemă socială, pentru că la rezolvarea ei se cere cuvântul legiuitorului, chestia chiriilor va rămâne neconținut o problemă susceptibilă de soluțiuni tranzitorii și tranzacționale.

Mie unuia mi-a fost destul să ascult delegațiunile ce s'au înfățișat înaintea comisiei judiciare, mi-a fost mai mult decât suficient să stau de vorbă cu proprietarii și chiriașii, cari două zile dearândul au invadat în curte la mine, ca să îmi dau seama cât de greu va fi de găsit formula transacțională care să mulțumească pe

toți. Cu toate astea, încă odată, o formulă tran-
sitorie și transacțională se cere și se va cere în-
că multă vreme. Pentru că, Domnii mei, criza le
locuințe nu e o meteahnă specific românească,
ea este o consecință a marelui război. De crize
de locuințe s'au resimțit numai decît toate Sta-
tele europene, chiar cele neutre.

Așa, de pildă, Olanda, din pricina asta a fost
siită, în 1920, să prelungească contractele de
închiriere și a luat dispozițiuni să se clădească
200.000 de locuințe, dispoziție ce s'a și execu-
tat foarte iute după aceea.

În Franța, fenomenul sau boala aceasta e cu
atît mai gravă, cu cît, pe lângă cauzele gene-
rale ce au provocat-o aiurea, s'au adăogat: dis-
trugerea regiunilor invadate de inamic și exo-
dul populațiunii rurale în spre orașe. Dela în-
ceput deci Franța a prelungit închirierile pînă
la 1926 și anul trecut s'a dat o nouă prelungire
pînă la 1931. Francezii nu s'au mulțumit cu a-
tât, ei au refăcut regiunile devastate și au dat
mare sprijin construcțiunilor de locuințe noi.
Numai prefectura Seinei — Municipalitya Pa-
risului — a clălit în împrejurimi 12 orașe-gră-
dini, cu câte patru mii de apartamente fiecare.

În Belgia s'au prelungit închirierile dela 1921
și au pus câte o sută milioane de franci pe an
la dispoziția Societății Naționale de locuințe. Pe
lângă această mare societate, s'a mai întemeiat
încă 150 de societăți pentru încurajarea con-
struirii de locuințe.

Nu am de gînd să vă înșir tot ce au făcut ță-
rile ce au trecut și trec prin astfel de criză. Mă

mulțumesc să spun că în Serbia, cu demobilizații s'au construit toate localurile necesare autorităților și că ministerul Pasicî a oprit prin lege vânzarea imobilelor, până când se va ajunge la normal. Un lucru e sigur, pretutindeni s'au prelungit pe termene lungi închirierile și s'au luat măsuri serioase pentru a se intensifica construcțiunile.

La noi, Domnilor, deși criză de locuințe este mai puternică, soluțiunile pentru vindecarea ei au fost slabe.

Pe lângă lipsa de construcțiuni noi, generală în Europa și pe lângă cauzele cari au agravat criza în Franța, la noi au intervenit încă trei cauze pentru a face criza atât de dureroasă: În-tâi, Bucureștii, capitala unei țări cu șapte milioane de locuitori, a devenit capitala României Mari, țară cu peste 17.000.000 de locuitori; al doilea, prin exproprierea moșiilor, o mulțime de oameni ce trăiau la țară, proprietari, arendași, contabili, mașiniști, au trebuit să se mute la oraș; a venit în sfârșit și nenorocirea că în țările vecine au fost turburări, cari au silit pe mulți din locuitorii acelor țări să se expatrieze; din umanitate și spre a ne conforma cu dreptul ginților, a trebuit să adăpostim pe rușii fugăriți de boșevici, pe armeni, greci și alte neamuri isgoniți din Asia Minoră ori emigrați de groaza măcelurilor de acolo; în sfârșit, pe evreii persecutați în alte părți; o sumedenie de neamuri, mai mult sau mai puțin dorite, au invadat la noi și și-au aflat adăpost în orașele noastre.

Bucureștii, cari în 1914 aveau 370.000 de lo-

cuitori și în care casele cu mai mult de trei camere nu erau decât 22490, au devenit capitala unei țări mari, un oraș cu peste un milion de locuitori. De construit însă s'a construit tot mai puțin, căci deși la noi criza de locuințe e mai mare ca oriunde, dintr'un concurs de împrejurări asupra cărora nu insist, s'au luat doar măsuri paleative. Legea pentru încurajarea construcțiilor, pe care D. Trancu-Iași a obținut-o în 1921, a fost abrogată, fiscalitatea a stânjenit construcțiunile. În ce privește contractele de închiriere, legile pline de poezie romantică și proză mercantilă ale predecesorului răposatului Mârzescu n'au vindecat nimic, dar au încurcat multe. Mârzescu a căutat, e drept, să dea o soluție mai sănătoasă chestiunii, dar pe cât se vede prin trecerea unui artist prin Palatul Ministerului de Justiție s'a risipit în zidurile acelea atâta poezie, încât și bietul Mârzescu și-a făcut iluzia că vor ajunge trei ani pentru ca criza de locuințe să înceteze. Acești trei ani au trecut, dar iluziile nu au dispărut nici azi.

Eu, Domnii mei, n'am fost niciodată pesimist, dar realitatea mă oprește dela orice iluzie zadarnică. Sunt convins că criza de locuințe va mai dura încă, și de aceea zic că bine a făcut D. Ministru al Justiției că a prezentat o lege care oprește libera tranzacție; e încă necesar ca legi tranzacționale să toarne balsam pe rană.

Căci e o rană. Ascultând atât doleanțele proprietarilor, cât și cele ale chiriașilor, mi-am dat seama cât de grea e suferința și dintr'o parte și din cealaltă. Am găsit în ambele tabere atâta

enervare, încât țin să vă declar că acest conflict nu se poate tranșa decât cu multă precauțiune și blândețe.

Le-am spus proprietarilor de case, că atunci când moșii strămoșești s'au expropriat, în condițiunile cunoscute, ei n'au cuvânt să fie prea exigenți și că sunt datori să-și împartă locuința cu cei ce din împrejurări ce nu depind de dânsii nu au unde să se adăpostească și cari altfel ar rămâne pe drumuri.

Un lucru însă, Domnii mei, trebuie făcut în folosul proprietarilor, și după cum văd, comitetul delegaților a dat în parte dreptate proprietarilor de care voiui să vă vorbesc. În proiectul așa cum a fost adus se spunea: Funcționarul-proprietar evacuează pe funcționarul-chiriaș.

Eu aș zice că, tot proprietarul care prin munca lui, cu osârdie și economie și-a clădit un cămin pentru odihna sa, e în drept să evacueze pe chiriașul care n'a avut această prevedere. Este o nedreptate strigătoare la cer ca cel ce-și are casa lui, să rămâe în drum, să nu aibă unde se adăposti de frig și de ploaie, pe când în casa lui se desfătă un chiriaș impus. E drept, prin urmare, ca acei ce și-au construit ori cumpărat casă, să fie autorizați să intre într'insele spre a le locui, nu a le speculă. Proprietarul a două-trei camere de locuit, să fie lăsat a-și odihni bătrânețele și să-și sfârșească zilele sub acoperișul său. Felicit comitetul delegaților că a isbutit să introducă în proiectul de lege un amendament ce se apropie de această omenească și creștinească concepțiune.

Domnii mei, oricât vom prelungi noi închirierile, la normal nu vom ajunge până nu se va construi tot ce lipsește.

De aceea, preocuparea noastră de seamă trebuie să fie intensificarea construcțiilor, și în această ordine de idei să sperăm că legea pe care o votarăm zilele trecute va fi într'adevăr de folos.

Dar oricât de bună o fi legea Domnului Trancu-Iași, eu asigur pe vechiul meu prieten de pe băncile universității că Ministrul Muncii nu va putea face minunea ca într'un an și jumătate să pună capăt crizei de locuințe, oricât ar intensifica construcțiile.

Asigur pe D. Ministru al Justiției că dacă nu va prelungi acum contractele, forța împrejurărilor îl va sili să facă lucrul acesta la toamnă. Eu îi urez numai să fie și la toamnă pe banca aceea, ca împreună cu noi să prelungim închirierile în așa fel, ca chiriașii să poată face reparațiunile pe cari sunt datori, iar capitaliștii să aibă vreme a construi pentru cei nevoiași. Până atunci, noi ori alții, nu știu, dar știu că legea va mai dà o prelungire afară de ceea ce se propune azi. Nu-mi place să fac proorociri, nu voi să trec drept o casandră, dar vă asigur că este absolut imposibil ca în doi ani să se ajungă la normal.

Chiriașii, Domnii mei, nu se mulțumesc cu asta, ei ar dori să se mențină chiriile din legea Mârzescu. Le-am spus lor și vă repet și Dumneavoastră, că asta nu se poate. Toate s'au scumpit, viața a devenit mult mai grea ca a-

cum trei ani, nu se poate ca chiriașul să plătească chiria de atunci.

O ridicare rațională a chiriei mi se pare dreaptă, însă când o stabilim trebuie să ne ferim de orice exagerare, să ținem seama de echitate, să nu pierdem din vedere realitatea monetară. Când e vorba de legi transacționale, mai ales, să nu uităm că nu e îngăduit legiuitorului să facă pe unii fericiți, năpăstuind pe alții. Să fim drepecți cu toții și îngăduitori. Imprejurările au făcut ca în conflictul dintre proprietari și chiriași, eu să nu am absolut nici un interes alul, decât cel obștesc: Chiriaș nu sunt, pentru că stau în casele mele, nici proprietar în sensul legii pe care o discutăm nu sunt, pentru că nu iau dela nimeni chirie; sunt însă proprietar din neam în neam, în mine e viu simțul proprietății, dar tot atât de viu și cel al echității. Zic dar proprietarilor cari au chiriași: Nu mai vorbiți de transacția liberă, nu e posibilă acum și încă multă vreme va fi cu neputință. De transacție liberă se putea vorbi altădată, azi însă și în favorul speculatorilor de locuințe, nu se poate admite. Cei ce speculează locuințele, dreptul la locuit, nu pot pretinde să fie altfel tratați decât și cei ce vând pâine, carne, zahăr, lemne, tot de ce are absolută nevoie omul ca să trăiască. „Utendi et abutendi“ din dreptul roman a încetat de a mai fi o axiomă a dreptului contemporan. De altfel nici vechii romani nu înțelegeau principiul acesta în chip absolut, și ei aveau legi în contra cămătarilor și a speculatorilor.

De proprietatea noastră putem uză, dar nu a-

venim dreptul a abuză de nimic. Eu unul am regretat văzând pe ultimul constituent ștergând din Constituție dispoziția ce declară proprietatea sacră și inviolabilă. Îmi place să sper că va veni ziua când acest sfânt principiu se va reînscris în Constituție; până atunci și întotdeauna fiecare să ție în minte și în inimă convicțiunea că, dacă proprietatea e sacră și inviolabilă, aceasta nu e cu puțință decât în marginile actualei concepțiuni a dreptului de proprietate, adică atât cât proprietatea nu servește la specularea nimănui și cât este în cinstitul interes al fiecăruia.

Libertatea transacțiunii, ca și libertatea comerțului, pot fi, Domnii mei, în starea normală, două articole ale uneia și aceleiași legi economice; noi, azi, însă, nu trăim într'o vreme normală.

Pentru că a cunoscut acest adevăr și nu s'a lăsat ademenit de vorbe, precedentul cabinet Averescu a înfrânat specula comercială și a iefinit traiul. Guvernul ce i-a succedat, crezând că libertatea comerțului poate fi îngăduită ori-când, a scumpit vieța.

Să nu uităm niciun minut adevărul acesta, Domnilor. Fiindcă simt și îmi dau seama cât de puternic e adevărul acesta, ținui să-l mai pui odată în evidență.

Dacă voios voiu votă în considerațiunea legii, este tocmai pentru că nu admite transacția liberă. Și mai voios voiu votă orice amendament, menit fie să permită proprietarilor fără a-dăpost să intre în locuința lor, spre a o locui,

fie spre a îndulci cota chiriei, ce mi se pare prea grea.

Domnii mei, nu mi-am permis niciodată iluzia de a crede că prin cuvântarea unui om, oricât de talentat, ori de genial ar fi acela, se pot schimba convingerile făcute, ori judecata cuiva.

D. *Niculescu-Buzești*: Convingerile le schimbă, dar voturile nu le schimbă. (Ilaritate).

D. *M. Theodorian-Carada*: Ar fi trist să fie așa, pentru că votul fiecăruia trebuie să fie în acord cu convingerea pe care o are.

Oricum o fi, eu sunt încredințat că precum picătura de apă limpede căzând neconținut pe piatră, străpunge stâncile și sfărâmă granitul, tot așa adevărul curat și desinteresat spus fără sfială, distruge preconceptiile, sfărâmă prejudecățile și risipește întunericul. Asta am căutat să fac prin cuvântarea mea și să îmi țiu făgăduiala făcută proprietarilor și chiriașilor, că voi vorbi ca un om drept. (Aplauze).

Legea a fost votată de Senat cu 83 bile albe contra 50 negre.

IMPROPRIETARIREA CELOR DECO- RAȚI CU CRUCEA LUI MIHAI VITEAZUL

Sedința Senatului din 9 Aprilie 1927.

D. N. *Durvari*, Vice-Președinte: Discuțiunea generală este deschisă. D. Senator *Theodorian-Carada* are cuvântul.

D. *Mariu Theodorian-Carada*: Domnii mei, de când s'a depus la biroul Senatului acest proiect de lege, eu sunt pe gânduri. Niciodată gândurile nu m'au frământat mai mult în fața unei legi, decât la Iași, în 1918, când se depusese pe biroul Senatului o moțiune ce cerea ca toți senatorii să aprobe actul Camerii Deputaților, prin care se dădea în judecată ministrul că armui-seră țara în prima perioadă a războiului.

În vremea aceea, în capul guvernului și șef

al partidului din care făceam parte, erà un bărbat de care mă legà o caldă și sinceră afecție. Știam că el ținea foarte mult ca toți amicii lui să se solidarizeze cu dânsul în chestia aceea.

Cu toate acestea, Domnii mei, eu am cercetat moțiunea cu ochii minții mele, am ascultat glasul inimii mele și m'am suit la tribună ca să spun că nu admit pentru miniștrii ce au comis greșeli politice, o altă pedeapsă decât îndepărtarea lor depe banca ministerială; că, atunci când este vorba de delictе de drept comun, nu pot să aprob trimiterea în fața justiției a oamenilor de cari sunt convins că sunt incapabili de fapte incorecte.

Am avut în ziua aceea mulțumirea să văd pe șeful guvernului venind la mine ca să-mi strângă mâna și să-mi spue că mă înțelege, deși nu este de acord cu mine.

Mai târziu am avut nenorocirea sau fericirea să-l aud recunoscând că eu avusesem dreptate.

De aceea, Domnii mei, acum când vine în discuție acest proiect de lege, prin care se dau avantajii unei clase de ofițeri, să-mi dați voie, când vorbesc, să nu ascult altceva decât lumina minții mele și glasul conștiinței. Rog și pe D. Ministru de Război să nu-mi ia în nume de rău, dacă voiut face rezerve și voiu ridică obiecțiunile ce-mi sugerează cetirea proiectului său.

Domnii mei, crucea lui Mihai Viteazul a fost înființată în toiul războiului celui mare. Această cruce strălucește pe pieptul unor ofițeri, cari desigur au înfăptuit acte de vitejie. Eu unul nu vreau să cercetez, nici măcar să ascult pe cei

cari încearcă să reducă valoarea ofițerilor cari poartă această cruce. Ei au presumpția legală de a fi niște viteji și nici eu, nici nimeni altul nu trebuie să le conteste vitejia. Și atunci, Domnii mei, vă veți întrebă și Dumneavoastră, cum m'a întreat și eu: De ce generalii cari au comandat corpuri de armată în războiul mondial și cari poartă ei înșiși această cruce pe piept, aci la Senat i-am auzit făcând rezervele lor? Chiar la biuroul Senatului mai în fiecare zi se depun petițiuni împotriva acestei legi. În sfârșit o mulțime de ofițeri, cari nu poartă această cruce, sunt hotărâți în contra proiectului ce discutăm.

Domnilor, explicațiunea este naturală. Decorația „Mihai Viteazul“ s'a întemeiat în anul 1917. Noi avem, fondată de regele Carol, încă din 1873, o altă distincție militară: Virtutea Militară. Această cruce stă încă pe pieptul acelor veterani cari, pe câmpiile Bulgariei, au cucerit independența României. Ea împodobește piepturile ofițerilor cari în 1913 au trecut Balcanii și cari din disciplină, dragoste și umanitate s'au oprit la porțile Sofiei, ca să dea dovada vecinilor noștri că noi, dacă suntem viteji, suntem și generoși. Aceștia toți se simt jigniți în amorul propriu. Nu trebuie uitat nici faptul că în timpul războiului s'a împărțit pe lângă crucea Mihai Viteazul și Virtutea Militară.

S'a mai dat la viteji și Steaua României cu spade și Coroana României cu panglică roșie.

Toate aceste distincțiuni s'au dat pentru vitejii. Este deci foarte firesc ca toți aceștia să se simtă oarecum jigniți când se face o deosebire

între unii și alții. Evident, și am spus dela început, cei mai viteji sunt cei ce poartă „Crucea lui Mihaiu Viteazul“; dar nu e mai puțin adevărat că aceste distincțiuni s'au dat tuturor după rapoartele comandanților lor direcți. Și nu este imposibil ca un act vitejesc sub condeiuul unui comandant, rece și sobru în expresiuni, să pară mai neînsemnat, deși eră egal cu acela înfăptuit de un ofițer de sub ordinele unui comandant cu pana înflorită și cu imaginațiune vie.

Dar, Domnilor, nu voiu să mă opresc asupra acestui punct. Norocul și nenorocul sunt în lume. Dacă unii au avut norocul să aibă comandanți care să-i recomande mai călduros, nimeni nu trebuie să se plângă de asta. Dreptatea absolută nu există pe pământ.

Un lucru rămâne sigur: cei cu Crucea lui Mihaiu Viteazul pe piept sunt dintre cei mai viteji și nu se cade să-i mai discutăm.

Dar mi-a spus unul dintre colegii noștri, unul dintre cei mai autorizați de a vorbi de armata din timpul războiului, unul care poartă Crucea lui Mihaiu Viteazul pe piept, mi-a zis că această răsplătire bănească va demoraliză armata și la un război viitor, dacă se dau răsplătiri bănești, comandamentul va fi silit sau să demone-tizeze Crucea, sau să nu o mai dea deloc.

D. *Dr. Aurel Metzulescu*: Generalul acesta a primit ceva din partea Statului? I s'a dat sau nu Domniei Sale o recompensă națională?

D. *Mariu Theodorian-Carada*: Nu știu la cine faceți aluziune. Eu mi-am însușit raționamentul

sănătos al unui ofițer general, dar n'am primit mandat să vorbesc în numele cuiva.

Domnii mei, noi avem o datorie de recunoștință către toți acei viteji cari au făurit România Mare.

Această datorie de recunoștință o avem în primul rând către cei ce au făcut România Mare cu prețul vieții lor. Pentru aceștia nu avem altceva de făcut decât într'o anumită zi să ne rugăm pentru odihna sufletelor lor și să îngrijim de văduvele și de copiii lor.

Această Românie Mare a fost pecetluită cu sângele invalizilor; și către aceștia avem datoria de recunoștință de a-i sprijini, pentru ca suferințele din război să le fie cât mai puțin dure-roase. (Aplauze).

Avem datorie de recunoștință și către vitejii pe cari gloanțele i-au cruțat și care astfel sub ploaia de gloanțe au făcut acte de vitejie.

Pentru aceștia, în toate țările din lume sunt semne de distincțiune. Și din acest punct de vedere mă înclin cu respect și recunoștință în fața tuturor purtătorilor Crucii lui Mihai Viteazul.

Dar vedeți, Domnii mei, ni se propune să-i răsplătim materialmente.

D. *Mihail Negruzzi*: Nu aceasta este scopul legii.

D. *Mariu Theodorian-Carada*: Dați-mi voie, vă rog, nu mă întrerupeți.

D. *Mihail Negruzzi*: Am îmbătrânit și vorbesc singur.

D. *Mariu Theodorian-Carada*: E rău! Domnii mei, e vorba de 300 de ofițeri purtători ai a-

cestei Cruci. Mi s'a spus de unii că ar fi 372, de alții 265.

D. *General Anton Gherescu-Lebiez*: Sunt 377.

D. *Mariu Theodorian-Carada*: Eu admit media de 300.

Și atunci îmi fac socoteală că această recunoștință către 300 de ofițeri, cărora li se dă câte 50 de pogoane, face 15.000 de pogoane; înmulțite cu 30.000 de lei pogoanul, fac 450 de milioane. Dacă la aceasta se adaugă cele 500 metri pătrați pentru casă, dacă se adaugă dreptul de călătorie liberă pe căile ferate, veți vedea că se face un dar de peste o jumătate de miliard.

Ca om care am obiceiul să fac socoteli, care nu mă arunc la cheltueli mari în viață și care mă las a fi călăuzit de acest principiu și în treburile publice, vă mărturisesc că pe vremea aceasta de criză, de impozite grele, de viața scumpă; când avem asignate pentru încă zece miliarde, căci biletul nostru de bancă este astăzi un fel de asiglat, pe mine mă apucă o grăoză de darul acesta de peste o jumătate de miliard.

Dar dacă ar fi numai atât! Eu m'am bucurat, Domnii mei, când Constituanta a creiat Consiliul Legislativ și nu mi-a părut rău când Consiliul Legislativ, în dorința de a apăra Constituția, a mers prea departe, până când l'am văzut susținând că nici măcar amendamente nu se pot vota de Corpurile Legiuitoare, fără blagoslovenia lui. De aceea cu atât mai mult m'am mirat că înaintea acestei legi, Consiliul Legislativ nu a deschis Constituția, nu a deschis codul civil,

nu a deschis legea agrară. Fiindcă, Domnii mei, proprietatea ce se dă prin acest proiect de lege nu este o proprietate quiritară, nu este o proprietate din cele pe cari le legiferează codul civil, ci este dimpotrivă, o proprietate din cele prohibite de dreptul modern, este o proprietate feudală.

Se creiază, Domnilor, un fidei-comis, așa se numește acest fel de proprietate în limbajul juridic. Or, fidei comisele sunt interzise de codul civil, sunt oprite de Constituție.

Iată, Domnii mei, o obiecțiune sericasă, care pe mine, ca om de drept, mă înspăimântă.

Al doilea, această împrumietărire violează legea agrară, care este o lege constituțională.

Prin legea agrară s'au expropriat proprietățile cele mari, s'au expropriat moștenirile descendenților acelora cari căpătaseră moșii lupțându-se vitejește, pe vremea când se răsplătea vitejia cu moșii.

Nu am avut nimic de zis și nu am nimic de zis. Îmi pare foarte rău că nu văd aci pe banca ministerială pe D. Ministru al Justiției, căci aș voi să-l întreb, dacă nu și-a pus Dumnezeu această întrebare, Dumnezeu care este încă mare proprietar rural, — eu nu mai sunt de mult, — a trebuit, cred, să se întrebe dacă pe un teren expropriat printr'o lege constituțională, în anumite condițiuni și într'un anumit scop, se instalează o persoană, nu din acelea pentru care s'a făcut exproprierea, fostul proprietar nu este în drept, — eu cred că da, — să ceară dela justiție să i se redea pământul înapoi; căci lui i s'a

luat pământ pentru țărani, pentru muncitorii de pământ (aplauze), nu de dat răsplată pentru alte foarte frumoase și meritoase sacrificii, dar cari nu sunt scrise în lege. Dura lex, sed lex.

Nu este numai atât, Domnii mei, și de aceea încă odată mă minunează miopia în această chestiune a Consiliului Legislativ. Cum de nu a deschis art. 10 din Constituție, care spune categoric și mult mai precis decât Constituția din 1866, că privilegiile de orice natură sunt interzise în Tara Românească. Or, ce poate fi mai mult privilegiu, decât faptul de a da unei anumite clase dreptul de a avea pământ din terenul expropriat, și aceasta în contra dispozițiilor legii? Ce poate fi mai mult privilegiu decât obligațiunea impusă comunelor ca să dea locuri de casă unor anumite persoane?

Vedeți, Domnilor, aceste trei obiecțiuni sunt foarte serioase. Aceste trei obiecțiuni pe mine mă îngrijorează. Aceste trei obiecțiuni m'a făcut să mă sui azi la această tribună. Un coleg al nostru îmi zicea ieri, aici în Senat, că o astfel de lege nu trebuia să fie adusă, dar dacă a fost adusă, trebuie votată.

Să-mi dați voie să vă spun că eu am altă părere. Eu am cultul, aș putea zice superstiția legalității și constituționalismului. Nu mă pot dar învoi cu nici un fel de tranzacție cu legea.

Nu se poate spune, Domnii mei, că este aci vorba de obiceiul strămoșesc, căci acel obicei strămoșesc de care vă vorbeam adineauri eră un obicei care eră în uzul tuturor Crailor și Voevozilor dela Canalul Mânecii până la Bos-

for și dela Gibraltar până la Wladivostok. Eră un obicei depe vremea când ostașii erau răsplătiți, în Apus cu înobilare și feude, iar în Răsărit cu moșii și caftane boerești.

Acest obicei a murit dela 1789. A încercat Napoleon o reînviere a lui. Dar Napoleon eră pe lângă un mare geniu militar și un jurisconsult eminent; el și-a dat seama, când a încercat reînființarea unei noblețe militare, că nu se poate face aceasta decât dându-le pensuni și onoruri. I-a făcut prinți și duci, le-a dat pensuni înscrise cu așa zisul: „Le grand livre“. Pământ nu a îndrăsnit să dăruiască nici unui ostaș. A dăruit titluri, le-a creiat venituri din bugetul Statului. Atâta și nimic mai mult.

După Napoleon, nimeni nu a îndrăsnit să mai încerce așa ceva. Și cu toate acestea, Domniile mele, întorcându-mă la ideia destul de inteligentă, în tot cazul oportunistă a colegului nostru, deși nu mă unesc cu dânsul, recunosc și eu că atunci când această chestiune a fost pusă pe tapet, ea trebuie să aibă o soluțiune. Și pentru că nu mă împac cu legea aceasta, propun Domnului Ministru o soluțiune care nu violează Constituția și legile, care ar mulțumi pe toată lumea, afară de acei cari poate au interese personale în joc.

În Austria monarhică și feudală, eră o decorațiune care se dădea numai militarilor: „Maria Thereza“, acel Ordin care nu avea mai mult de patruzeci de cavaleri. după cât știu, iar înainte de război rămăseseră numai trei.

P. S. S. Roman Ciorogariu, Episcopul Orădiei-Mari:
Unul singur, Fehervary.

D. Mariu Theodorian-Carada: Ordinul acesta a fost creiat în secolul XVIII, când ideile filozofice încep să lumineze mințile; și Maria Thereza l'a creiat în așa chip, încât și astăzi, în vremea noastră de democratism și liberalism, poate fi vorba de așa ceva.

Maria Thereza a dăruit Ordinului mari moșii, ale căror venituri se împărțeau între acei cari purtau Crucea Maria Thereza. De ce nu s'a gândit oare Ministrul de Război la un proiect, prin care dând formă mai legală Ordinului Mihaiu Viteazul, încorporând într'însul și pe acei purtători ai „Virtuții Militare“ ce s'au distins în războaiele dela 1877 și 1913, să dăruiască din moșile Statului, din cele dinainte de expropriere, o cantitate de pământ, al cărui venit să servească la ușurarea sarcinilor celor ce poartă crucea lui Mihaiu Viteazul, cea mai însemnată și onorabilă dintre distincțiunile militare, pe cari le avem. (Aplauze).

Vedeți, nu am venit să critic legea, nici să mă fac purtătorul unui cuvânt de ură și desbinare. Am venit să arăt cum se poate face acelaș lucru, fără să spargem zăgazuri, fără să lovim în legi și în Constituție, și mai ales fără să ne ridicăm contra tradiției moderne. Atât aveam de spus. (Aplauze).

În urmă, Ministrul de Interne Goga ia cuvântul spre a susține proiectul așa cum e înfățișat și Generalul Mircescu, Ministrul de Război declară că l'a adus din ordinul

Regelui. Această declarație face pe D. Marin Dumitrescu, ce vorbise și el în contra proiectului, să se retracteze și să spue că va vota legea. Iau parte la vot 121 senatori. Legea se votează, dar se găsește în urnă pe lângă 94 bile albe și 27 negre

TIMBRUL AVOCAȚILOR

Sedința Senatului din 20 Maiu 1927.

La discuția unui proiect de lege din inițiativă parlamentară, pentru modificarea unor articole din legea de organizare a Corpului Avocaților, la citirea art. 71, la paragraful ce zice :

„Uniunea avocaților din România este autorizată să emită timbre de pleoarii de 2, 5, 10 și 20 lei, cari se vor distribui prin barouri și se vor anulă de instanțele judecătorești avocaților, cu ocaziunea pledării acțiunilor, apelurilor și recursurilor, precum și introducerii actelor autentice“.

D. Mariu Theodorian-Carada: Domnilor Senatori, la sfârșitul acestui articol s'a introdus de către propunători mai multe aliniate, prin care se prevede că barourile vor contribui cu o cotă anuală pentruca astfel Uniunea să întreție Casa de ajutor a avocaților și această casă să ser-

vească pensiuni avocaților nevoiași ori urmașilor lor. În acest scop se creiază un timbru de ajutor special.

Domnii mei, scopul acestor alinate este de a alimenta Casa de ajutor a avocaților, care există, înființată prin art. 60 al legii, pe care nu-l modifică nimeni.

Desigur că toți înțelegem nevoia ca avocații, ca orice profesioniști să se îngrijească de soarta lor. Ca unul ce mi-am petrecut primii 20 de ani ai vieții mele în barou, doresc mai mult ca oricare altul să li se asigure o pensiuine la bătrânețe, sau copiilor și văduvelor după moartea lor. Acest lucru, cum spusei, s'a prevăzut în art. 60 al legii în ființă, pe care nu-l modifică nimeni.

Mai mult, prin art. 108 al regulamentului în ființă, se spune că barourile, pentru susținerea acestor case de ajutor, sunt în drept a încasa de fiecare avocat o taxă anuală variind între 600 și 2000 lei anual, dacă nu mă înșel. Se pare că aceste contribuțiuni nu sunt suficiente, și desigur că nimeni nu are nimic de zis dacă barourile, într'un fel sau altul, își vor mări veniturile, necesare pentru asigurarea acelor cari au nevoie de ajutorare, pentru că Corpul avocaților este unul din corporațiunile românești cari au contribuit mai mult la dezvoltarea culturii și a simțământului național, pe lângă serviciile reale pe cari, după cum foarte bine a zis D. Ministru al Justiției, le aduce zilnic la distribuirea dreptății.

S'a găsit însă de cuviință ca, pentru a satisface

rea acestei nevoi să se introducă niște timbre, cari se vor pune pe acțiunile introduse în instanță.

Domnilor, în comisiunea judiciară, unul din foștii înalți magistrați, senatori de drept, a ridicat și cu drept cuvânt obiecțiunea că acest mod de a se mări veniturile Casei de ajutor nu este în conformitate cu prevederile Constituțiunii, lucru pe care l'a spus și onoratul nostru coleg, D. Suciș.

Și eu cred, că așa cum este redactată această parte a art. 71, nu prea este în concordanță cu Constituțiunea, pentru că în Constituțiune se spune că nu se pot pune impozite decât de către Stat și numai în interes obștesc.

Dar se observă că nu este aci vorba de un impozit propriu zis, ci de un timbru, pe care-l plătesc anumiți profesioniști pentru ajutorarea Casei lor de ajutor, după cum există și timbrul muncitorilor. Dar partea dificilă a lucrului este că, pe când muncitorii și ceilalți profesioniști aplică timbrele pe carnetele lor de identitate, acum este vorba să se aplice timbrele pe petițiunile justițiabililor și pe pledoariile. Lunga experiență pe care o am dobândit în barou, mă îndrituește să vă asigur că aceste timbre le vor plăti justițiabilii. Să nu spună nimeni că se vor lua măsuri pentru pedepsirea advocaților care vor abuză în felul acesta, pentru că va fi foarte greu să se poată ocupa consiliile de disciplină cu investigațiuni de felul acesta și va fi greu a se dovedi dacă avocatul cutare a pus timbrul cu banii săi ori cu dela clienți.

În ce privește chestiunea constituționalității, mai ales dacă se va stabili un regulament de către Ministerul Muncii în înțelegere cu Ministerul Justiției, se poate zice că această dispoziție în pură teorie nu este în contradicție flagrantă cu Constituțiunea.

În fapt, însă, acest impozit va cădea pe spina justifiabililor. Și pe lângă multele și desigur justele impuneri, ce am fost siliți să votăm, ținând seama de nevoile Statului, această nouă impunere mi se pare de prisos. Și cu atât mai mult de prisos, cu cât cred că pentru alimentarea Casei de ajutor a advocaților, acest mijloc nu este nici cel mai eficace, nici cel mai indicat și desigur nici măcar în folosul tuturor advocaților, a celor pledanți mai ales. Am fost zece ani și mai bine avocat la Creditul Funciar și în tot acest timp nu am semnat petițiuni, toate lucrările se făceau direct de Credit. Eră unul din colegi, fost ministru și senator, care nici măcar nu pleda. Îscălea numai rapoarte. Acela desigur că de ar fi existat pe atunci timbrul propus, deși a fost și decan al baroului, nici cu doi lei pe an nu ar fi contribuit la Casa de ajutor.

D. E. Hotinceanu: Și nu ar fi căpătat pensiu.

D. M. Theodorian-Carada: Ba, dacă sărăcea ori dacă își lăsa soția sau copiii în mizerie, nu i se putea refuză ajutorul.

Mai mult, Domnii mei, și astăzi sunt în barou o parte foarte mare de advocați ce nu pledează, cari trăesc din consultațiuni juridice, din sfaturi, din negocieri, din care nu iese nici act au-

tentic, nici pledoarie și nici acțiune în fața tribunalelor. Aceia vor fi de fapt dispensați de obligația de a contribui la mărirea fondului de ajutor.

Eu, Domnii mei, cred că cel mai bun mijloc de a alimenta Casa de ajutor, ar fi ca Uniunea advocaților, bazându-se pe dreptul pe care i-l dă art. 60 din lege și conform art. 108 din regulament, să oblige pe toți membrii baroului să contribuie la întreținerea Casei de ajutor a advocaților cu o cotă parte în raport cu ceea ce fiscul constată că este venitul lor profesional. Această formulă este și constituțională, și juridică, și practică, ea nu atinge decât pe aceia cari se vor bucura de avantajele acestei case. Pentru aceste motive, am propus un amendament prin care am cerut să se șteargă ultimele aliniate ale articolului.

Vă rog să admiteți dar amendamentul meu, al cărui cuprins este următorul :

Amendament.

La art. 71 propunem a se șterge toate aliniatele dela sfârșitul art. 71, începând cu „Uniunea advocaților este autorizată a emite timbre, etc.“.

(ss) *M. Theodorian-Carada, D. Bădărău, St. Zeletin, N. P. Romanescu, Scarlat C. Arion, C. R. Manolescu, Victor Romniceanu, Dr. E. Gyartas, A. Kiriacescu.*

Ministrul Justiției Cudalbu, cere să se prevadă clar că dările se percep din venitul personal al avocatului, iar

Raportorul V. Treținescu citește un alt amendament, în care se spune că „taxele se plătesc de avocați din venitul lor și sub sancțiuni disciplinare“. D. Treținescu crede că prin acest amendament temerile Dămnului Carada sunt înlăturate.

Senatul admite acest din urmă amendament și respinge amendamentul Dămnului Carada.

TABLA DE MATERNI

	P g.
I. In fața nenorocirii	5
II. Pacea dela Cotroceni	16
III. Darea în judecată miniștrilor din 1916-17	21
IV. Drepturile ovreilor	26
V. Reforme școlare	35
VI. Garanții pentru justițiabili	44
VII. Modificarea Legii Creditelor Funciare	46
VIII. Cohesiune Națională	55
IX. Reflexiuni asupra învățământului	60
X. Ce sunt progresiștii	70
XI. In prevederea greutăților ce se vestesc	74
XII. In contra nedreptăței	93
XIII. La sumar	117
XIV. Legea chirilor	119
XV. Purtătorii crucei lui Mihai Viteazu	128
XVI. Timbrul avocaților	129

VERIFICAT
 2007

